

AKADEMIN FÖR HÄLSA OCH ARBETSLIV
Avdelningen för socialt arbete och psykologi

Livsberättelser av unga män i förorten

En kvalitativ studie om identifiering av risk- och skyddsfaktorer

Ival Gorgis Poulos & Nouhadra Dulger

2016

Examensarbete, Grundnivå, 15hp
Kriminologi
Kandidatprogram i utredningskriminologi
Examensarbete för kandidatexamen i Kriminologi

Handledare: Jerzy Sarnecki
Examinator: Lars Dolmén

Förord

Vi vill tacka våra intervjudeltagare som har gjort detta arbete möjligt. Tack för att ni delade med er av era givande berättelser. Sedan vill vi rikta ett stort tack till vår handledare, Jerzy Sarnecki som funnits tillgänglig för stöd och feedback. Vi vill även tacka André Grigoriadis för korrekturläsning.

Arbetet har fördelats jämnt och författarna delar ett gemensamt ansvar för samtliga delar.

Sammanfattning

Syftet med studien är att studera bakomliggande orsaker till uppkomsten av brottsliga handlingar hos personer med invandrarbakgrund i utsatta områden. Studiens centrala frågeställning är att undersöka hur intervjupersonerna ser på sina uppväxtförhållanden. För att besvara frågeställningen utgick vi från en kvalitativ metod och använde oss av semistrukturerade intervjuer innehållande narrativa inslag, med fyra intervjudeltagare. Ett av studiens viktigaste resultat är att riskfaktorer i tidig ålder är indikationer på brottsliga beteenden, men forskning visar att det är nästintill omöjligt att med säkerhet predicera om riskfaktorer i ungas liv leder till senare brottslighet. Förändringar kan ske både i livsförloppet och i individernas sociala nätverk som i sin tur leder till strukturella förändringar i individernas liv. Dessa förändringar kan både främja och hämma brottsliga beteenden hos en individ, beroende på om förändringarna utgör risk- eller skyddsfaktor. Slutsatsen av studien är att ingenting är på förhand givet, vi kan inte med säkerhet säga att en individ med vissa riskfaktorer kommer att bli kriminell.

Nyckelord

livshistorieberättelser, brottslighet, uppväxtförhållanden, riskfaktorer, skyddsfaktorer

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Problemformulering.....	5
1.2 Syfte	5
1.3 Frågeställning.....	5
1.4 Avgränsning	6
2. Centrala begrepp.....	6
2.1 livsförlopp.....	6
2.2 Riskfaktor	7
2.3 Skyddsfaktor	8
2.4 Uppväxtförhållanden	8
3. Disposition	9
4. Tidigare forskning.....	9
4.1 Livsloppskriminologi	9
4.2 Förändringar i den kriminella karriären	12
4.3 Socioekonomiska områden.....	13
5. Teori	14
5.1 Sociala band-teorin	15
5.1.2 Kritik mot teorin	17
6. Metod.....	18
6.1 Metodval.....	18
6.2 Urval.....	19
6.3 Genomförande.....	19
6.4 Maktasymmetri.....	21
6.5 Tillvägagångsätt	23
6.6 Forskarroll och förförståelse	23
6.7 Analysmetod	25

6.8 Vetenskaplig kvalitet.....	25
6.9 Transkribering	27
6.10 Etiska överväganden	28
7. Resultat och analys.....	32
7.1 Presentation av intervjudeltagare	32
7.2 Bakgrund.....	32
7.3 Synen på myndigheter och rättssystemet	35
7.4 Riskfaktorer i skolan.....	40
7.5 Skydds-och Riskfaktorer.....	43
Detta avsnitt handlar om att identifiera risk-och skyddsfaktorer under uppväxtförhållanden fram till vuxen ålder, avsnittet har delats upp efter intervjudeltagarna.	43
8. Avslutande diskussion	50
8.1 Studiens syfte och teoretiska ansats.....	50
8.2 Tidigare forskning i förhållning till studien.....	54
8.3 Slutsats och syn på studien	57
8.4 Förslag till fortsatta studier	58
9. Källförteckning	58
10. Bilagor	62
10.1 Information till intervjudeltagande.....	62
10.2 Intervjufrågor	63

1. Inledning

Empiriska studier indikerar att tonåringar är den mest brottsaktiva gruppen i samhället. Ungdomsbrottsligheten kan resultera i framtida problem och brottslighetens allvarlighetsgrad hos de unga medborgarna tenderar att öka (Estrada 2007:23), om man inte arbetar förebyggande. Dock är det viktigt att påpeka att brottsligheten avtar efter tonåren. De allra flesta växer ifrån kriminalitet, vilket tyder på att brottslig aktivitet kan ses som enbart kortlivad fas för majoriteten av ungdomar (ibid. s. 31f).

Tidigare studier, (Catalano et al., 2008:93ff), indikerar att det föreligger olika riskfaktorer som främjar ett brottsligt beteende. Dessa faktorer kan exempelvis vara individuella egenskaper såsom aggressivitet, antisocialt beteende, kön samt hyperaktivitet. Familjeförhållanden med låg socioekonomisk status (ibid.), kriminalitet eller drog-, alkoholmissbruk hos andra familjemedlemmar (Lab, 2013:199ff) är exempel på andra riskfaktorer som främjar brottsliga aktiviteter hos den enskilda individen. Sundell och Forster (2005) menar att många riskfaktorer tenderar att samvariera. Ett exempel kan vara att lågutbildade familjer ofta bor i socialt utsatta bostadsområden där våld och missbruk är vanligt förekommande (Sundell & Forster, 2005:7).

I en miljö med flera riskfaktorer ökar risken för en negativ utveckling i form av t.ex. brottslighet eller antisocialt beteende. Denna miljö är särskilt riskfylld för barn, som av naturliga skäl är mer lättpåverkade. En tioåring som exponeras för sex riskfaktorer eller fler löper tio gånger större risk att begå brott i senare ålder jämfört med en tioåring som utsätts för enstaka riskfaktorer (Carlsson & Sarnecki, 2016:93).

I kontrast till riskfaktorer hämmar skyddsfaktorer brottsliga beteenden, vilket medför att skyddsfaktorer har en beskyddande effekt för individen från att tillträda den brottsliga sfären.

Skyddsfaktorer, kan t.ex. vara stark anknytning till skolan och skolkamrater, en god syn på rättssystemet eller negativ inställning till brottslighet (Lab, 2013:199f).

Även om vi kan se tendenserna i att ungdomar är den mest brottsaktiva gruppen i samhället visar empirisk data på att de i själva verket inte är överrepresenterade vad beträffar antalet utförda brott. Estrada (2007) menar att det är vuxna människor, i synnerhet män som står för majoriteten av brotten. Wolfgang m.fl. (1972) studie av samtliga pojkar födda år 1945 i Philadelphia, USA, undersöktes vid 10- respektive 18 årsåldern visar att mellan 5 - 10 procent av den givna populationen i studien begick majoriteten av brotten (refererat i Carlsson & Sarnecki, 2016).

1.1 Problemformulering

Majoriteten av ungdomar växer ifrån brottsligheten, men en mindre del av ungdomarna återfaller i brottslighet eller fortsätter att begå brott även i vuxen ålder (Estrada, 2007:32f). Därför är det ytterst relevant att beakta riskfaktorer som främjar brottsliga aktiviteter i vuxen ålder. Att få en djupare insyn kring varför en del individer fortsätter att begå brott i vuxen ålder ger oss möjlighet att utöka vår kunskap om orsakssambanden mellan avvikande beteenden i tidig ålder och senare brottslighet.

1.2 Syfte

Syftet med studien är att beskriva hur risk-och skyddsfaktorer under livsförloppet har påverkat brottsligheten hos lagförda personer med invandrarbakgrund i utsatta områden.

1.3 Frågeställning

De frågeställningar som vi har formulerat för att uppfylla syftet med studien är följande:

- Hur ser intervjudeltagarna på sina uppväxtförhållanden?
Om barndom, tonårstid, skoltid, sociala och ekonomiska förhållanden?
- Vad hade intervjudeltagarna för syn på svenska myndigheter och rättsystemet under tiden de var brottsaktiva?
- Hur kan intervjudeltagarnas livsberättelser förstås och tolkas utifrån sociala band-teorin?

1.4 Avgränsning

Vi valde att endast intervjua med utländsk härkomst. Vi har valt att definiera utländsk härkomst som en bakgrund härrörande från annat land än i Skandinavien och det kan vara första eller andra generationens invandrare. Vi tyckte att det var intressant att intervjua män från områden som har stämplat som problematiska. Med tanke på tidsaspekten och att män står för den absoluta majoriteten av brottslighet, tror vi att det är fördelaktigt att ha män som målgrupp då de flesta studier har gjorts på just män.

Även om flickor ofta inkluderas i kategorin barn/ungdom/individen är det viktigt att påpeka att de flesta studier av denna sort baseras oftast enbart på pojkar, då pojkar tenderar att utveckla ett brottsligt beteende i högre omfattning jämfört med flickor (Carlsson & Sarnecki, 2016:132). Vi tror vidare att det är lättare att hitta manliga intervjudeltagare som har lagförts för brott då majoriteten som åtalas för brott är män.

2. Centrala begrepp

I detta avsnitt kommer tre centrala begrepp som är återkommande under studien att definieras.

2.1 livsförlopp

Enligt livsförloppsteorin formar livsförlopps faktorer, såsom biologiska, sociala, kulturella och personliga omständigheter individens personliga och sociala liv. (Gielen och Elder, 1998, s.22.f).

Begreppet livsförlopp används i synnerhet inom hälsoforskningen med inriktning på de sociala och kulturella faktorer som har betydelse för människors fysiska och psykiska hälsa.

Livsförloppet utgör grunden för en individs livshistoria, den narrativa livsberättelsen utgör i sin tur grunden för individens narrativa identitet, det vill säga i hur vi uppfattar oss själva både som identiska med oss själva under hela livet och som föränderliga i

självuppfattningen (Ibid.).

2.2 Riskfaktor

Det finns många riskfaktorer och dess effekt väger olika beroende på studie eller sammanhang. I en rapport av Brottsförebyggande Rådet, "*Kriminell utveckling*" (2001), beskriver Tommy Andersson riskfaktorer som egenskaper eller förhållanden i ett barns närmiljö som statistiskt sett har visat på en signifikant ökad tendens till brottslig utveckling. Förhållandena och egenskaperna behöver inte vara av direkt brottslig karaktär, utan kan vara typ eller metod av uppfostran, relationer till föräldrar och kamrater samt intelligens.

Riskfaktorer ser olika ut och har olika effekter på olika individer beroende på individernas ålder. Andersson ger exempel på hur egenskaper framställer yngre barn som utmärkande och antisociala på skolgården, medan liknande egenskaper i ungdomsåren ses som riskfaktorer som kan leda till att ungdomarna utvecklar avvikande beteenden och brottslighet (Andersson, 2001:38).

Det är viktigt att komma ihåg att även om en person har många egenskaper eller lever i förhållanden som anses ha en signifikant högre risk till brottslighet, innebär det inte att personen i fråga kommer att begå brott. Att aggressivitet i tidig ålder är ett förekommande fenomen hos många brottslingar innebär inte de facto att alla aggressiva barn kommer att bli brottslingar, eller att alla brottslingar har varit aggressiva som barn (ibid.).

Samhället och inte minst kriminologer är ofta intresserade av att studera "tidiga" riskfaktorerers effekter på individer för att kunna stävja utvecklingen av avvikande beteenden hos riskpersoner med hjälp av olika åtgärdsprogram. Andersson sätter gränsen för "*tidiga*" riskfaktorer för de egenskaper och förhållanden som utspelas innan 13-årsåldern. Han menar att gränsen kan vara diffus då den sociala, psykiska och fysiska mognaden är olika för individer i samma ålder (ibid.).

2.3 Skyddsfaktor

David P. Farrington & Brandon C. Welsh (2008) framhåller att skyddsfaktor brukar ses som det motsatta till en riskfaktor. Medan riskfaktorer ökar risken för avvikande beteenden, minskar skyddsfaktorer risken för avvikande beteenden. När en förälder eller äldre syskon begår brott, betraktas det som en riskfaktor genom att risken för att andra familjemedlemmar också kommer att begå brott ökar.

Om familjemedlemmarna har en negativ syn/attityd mot brottslighet anses detta vara en skyddsfaktor (Farrington & Welsh, 2008:80, 77). Farrington & Welsh påpekar att skyddsfaktorer i samspel med riskfaktorer kan ha en mildrande effekt på brottslighet. För att tydliggöra detta använder vi oss av ett exempel om riskfaktorn *bristande föräldrar tillsyn* i ungdomars liv. Om vi framhåller att ungdomar från familjer med låg inkomst utmärker sig i brottslighet och ungdomar från familjer med hög inkomst inte begår brott i samma omfattning, kan slutsatsen dras att en familj med hög inkomst är att betrakta som en skyddsfaktor. I detta fall minskar skyddsfaktorn "familj med hög inkomst" effekten av riskfaktorn *bristande föräldrar tillsyn* (ibid. s. 80f).

2.4 Uppväxtförhållanden

Uppväxtförhållanden/levnadsförhållanden utgör förutsättningar och de rådande omständigheter under uppväxten och senare i livet. Uppväxtförhållanden har ett fokus kring barnets uppväxt och uppfostran men även förhållanden gällande bostadsområdet eller landets politik har en inverkan. Uppväxtförhållanden som är intressanta för oss kan vara till exempel sådana som präglas av föräldrars missbruk, ekonomiska förutsättningar, brottslighet eller misshandel.

Kriminologisk forskning tar ofta hänsyn till uppväxtvillkor och levnadsförhållanden som människor lever i eller har levt i då det har visat sig kunna ha stor betydelse och förståelse för brottslighetens omfattning och form. Estrada (2013) har granskat forskning från 1960-talets ungdomar och deras uppväxtförhållanden och menar att risken för lagföring för våldsbrott var fyra gånger så stor för ungdomar som växte upp på arbetarklasshem jämfört med överklasshem. Senare forskning, från 1980- och 1990

talet, tyder på att överriskerna för människor som växt upp i svagare förhållanden har inte minskat. Med svagare förhållanden menas exempelvis större välfärdsproblem och svag socioekonomisk ställning. Flera forskare har pekat på att ekonomisk fattigdom och sociala stödet är en grundläggande faktor som integrerar med andra problem, däribland brottslighet (Estrada, 2013:38f).

3. Disposition

Studien introducerades med en översikt av ämnet, där syftet och frågeställningarna har presenteras. I nästa avsnitt kommer en genomgång av tidigare forskning kring ämnet att presenteras. Därefter kommer studiens valda teori att läggas fram. Senare redogörs studiens metod, resultat och analysen av våra genomförda intervjuer. Även ett avsnitt om etiska överväganden som har varit aktuella under skrivandets process kommer att diskuteras. Studien kommer att avslutas med en diskussion i anknytning till studiens syfte.

4. Tidigare forskning

I detta kapitel kommer vi att presentera tidigare forskning kring ämnet som vi sedan ska ta till hjälp när vi ska tolka och analysera det empiriska materialet. Kapitlet delas i tre rubriker - *livsloppskriminologi, förändringar i den kriminella karriären* samt *socioekonomiska områden*.

4.1 Livsloppskriminologi

Den första delen handlar om livsloppskriminologi, där vi utgår från longitudinella studier som tas upp i boken "*An Introduction to Life-Course Criminology*". Studierna innefattar bl.a. hur brottskurvan ser ut i förhållande till individernas ålder, samt hur risk- respektive skyddsfaktorer i samspel påverkar individernas brottslighet.

Blumstein (1986) definierar brottskarriären som en longitudinell sekvens av brott, begångna av enskilda brottslingar (refererad i Carlsson & Sarnecki, 2016:25). Alla som

har begått brott har en brottskarriär. För den absoluta majoriteten är brottskarriären väldigt kort, man gör några små dumheter i tonåren för att sedan lägga av och hamna på rätt spår igen. En bråkdel av gruppen unga lagöverträdarna har en betydligt längre brottskarriär, bestående av frekventa och allvarliga brott (ibid.).

Gottfredson och Hirschis (ibid. s. 49) studier om livsloppskriminologi visar formen av ålder/brottslighets kurva: en kraftig ökning av ungdomar med en topp på runt 17 års åldern, följt av en nästan lika brant nedgång under de efterföljande åren. Om vi tillämpar självrapporterad data från Gottfredson och Hirschis studie kan vi konstatera att, om vi har en grupp av 100 individer, kommer ungefär 20 procent att vara brottsaktiva vid tioårsåldern (13-16 år). Vid 17-årsåldern, ökar brottsaktiviteterna hos ungdomarna markant till hela 90 procent. I 20 årsåldern sjunker brottsaktiviteten hos ungdomarna drastiskt, till 50 procent. Vid 29 årsåldern har brottsligheten avtagit successivt i takt med åldern, endast 10 procent är brottsaktiva. Det är viktigt att påpeka att den procentuella andelen av brottsaktiviteter hos ungdomar inte är korrelerat med brottsfrekvensen i ett samhälle, dvs. att ungdomar inte står för majoriteten av brott som sker i ett samhälle (ibid.).

Wolfgang et al. (1972) studie av samtliga pojkar födda år 1945 i Philadelphia, USA, undersöktes vid 10- respektive 18 årsåldern. Resultatet indikerade att det är få brottslingar som står för majoriteten av brotten. Mellan 5 och 10 procent av en given population i studien begick majoriteten av brotten i populationen (refererad i Carlsson & Sarnecki, 2016:15).

Livsloppet är normativt strukturerat, dvs. att motgångar i livsloppet leder till oönskade beteenden hos individen och en förlängd brottskarriär, medan skyddsfaktorer främjar individens utveckling positivt och avleder individen från ett kriminellt beteende. Individens livssituation förändras under livet, delvis beroende av det naturliga åldrandet, men även av de ständiga pågående interaktionerna med den sociala miljön. Människoliv är sammankopplade - vilket betyder att vi påverkas av interaktionen med andra individer i vår omgivning. När personer runt om oss agerar kan det påverka våra tankar, känslor och handlingar (Carlsson & Sarnecki, 2016:20f). Benson (2013) påpekar att vi i synnerhet påverkas av personer som vi har starka band till. Effekterna kan både

bli positiva och negativa för utveckling av avvikande beteenden, beroende på vilken typ av familj som vi växer upp i. Det har en betydande roll om vi har syskon, om de är yngre eller äldre än oss, om vi hade många eller några få vänner under uppväxten, och om deras uppväxtförhållanden var annorlunda än våra. Alla dessa interaktioner har en kraftfull påverkan på oss som individer och formar oss som till den vi är (refererad i Carlsson & Sarnecki, 2016:20f). Familjeförhållanden utgör en central del av både risk- och skyddsfaktorer under uppväxtprocessen. Barn formas och lär sig av sina föräldrar/syskon under uppväxten, en stor del av vår självkontroll kommer från tidiga familjeförhållanden och hur vi uppfostras. Detta innebär att socioekonomiska förhållanden och föräldraskap under barnets tidiga år är avgörande för individens självkänsla. Egenskaper som förknippas med låg självkontroll, visar sig enligt Gottfredson och Hirschi vara avsaknad av omvårdnad, disciplin eller utbildning hos föräldrarna (ibid. s. 46f).

Livsloppsstudier från Europa och Skandinavien (Carlsson & Sarnecki, 2006:26f) visar att individer som var involverade i kriminalitet kom från hushåll med svaga socioekonomiska resurser, dysfunktionella familjer samt föräldrar som använde eller hade använt droger. Individer ur ovan nämnda förhållanden tenderar att vara mer aggressiva och traumatiserade, vilket påverkar individens sociala relationer i tonåren, som i sin tur påverkar individens sociala nätverk/relationer i vuxen ålder.

Sampson och Laub (refererad i Carlsson & Sarnecki, 2016:58f) menar att den grundläggande orsaken till uppkomsten av avvikande beteenden i tidig ålder är låg informell social kontroll inom familjen och skolan samt individens band till brottsliga kamrater. Familjen är den första och viktigaste källan till informell social kontroll i tidig ålder. Det är i familjen som barnen bl.a. lär sig om livets normer, och värderingar.

En återkommande faktor i livsloppsstudier, enligt Sampson och Laub (ibid.), är att de allra flesta slutar att begå brott när de blir äldre, vilket innebär att individerna slutar att begå brott självmant, utan att de blir föremål för olika åtgärdsprogram. Detta är ett illustrativt exempel på att individens sociala situation och brottsbenägenhet förändras under livets lopp. Individernas sociala nätverk förändras över tid, förändringarna kan både främja och hämma brottsliga aktiviteter hos individen. Sampson och Laub(ibid.) menar vidare att riskfaktorer inte har en omedelbar effekt på brottslighet, men

riskfaktorerna leder till att personerna i frågan tenderar att hamna i brottsliga kretsar i betydligt högre utsträckning jämfört med andra personer (ibid.).

4.2 Förändringar i den kriminella karriären

Detta avsnitt har grund i Christoffer Carlssons, (2014), *Continuities and Changes in Criminal Careers*, som handlar om att förändringar i livet kan påverka den brottsliga karriären.

Christoffer Carlsson (2014) belyser den åldersspecifika dynamiken i individens beteende och motivation i samspel med sociala faktorer som tillsammans bidrar till att forma dynamiken. Carlsson och Sivertssons (Carlsson, 2014:101f) undersökning indikerar att ju fler riskfaktorer en individ har, desto större är chansen att individen utvecklar brottsliga beteenden. Ett återkommande mönster i studien som går i linje med de andra longitudinella studier som vi har tagit upp (se ovan, 4.1) är att högriskungdomar tenderar att ha längre och mer frekventa brott i vuxenålder (ibid.).

Carlsson menar att om vi ska förstå dynamiken brott/livslopp kan vi inte begränsa oss till att studera riskfaktorer i tidiga levnadsförhållanden och dess effekter på individernas brottslighet senare i livet. Detta innebär inte per automatik att uppväxtförhållanden inte har några effekter på brottslighet, utan förändringar i livsloppet också har betydelse (ibid. s. 100).

Förändringar i livsförloppet, som att påbörja en utbildning, familjebildning, anställning osv. bidrar till att brottslingar avstår från kriminalitet. Carlsson påstår att de nyligen nämnda förändringarna inte utgör vändpunkter i sig själva. Vändpunkter kommer till stånd när förändringarna bidrar till andra förändringar som i sin tur avleder brottslingar från kriminalitet. Ett illustrativt exempel är partnerbildning, som kan åstadkomma förändringar i individens sociala kontroll, självbild samt rutinaktiviteter. Det är förändringar av ovannämnda karaktär som avleder individen från brottslig bana (ibid. s. 105).

Förändringar i motsats riktning, dvs. splittringar i familjen, arbetslöshet osv. kan leda till att personer som har tagit "break" från kriminalitet begår brott på nytt eftersom de nya förändringarna bidrar till förändringar i individens sociala kontroll och i strukturen av individens rutinaktiviteter. Detta leder till en frustration över det konventionella livets begränsningar som i sin tur ger upphov till brott och fortsättning av den kriminella karriären (Carlsson, 2014:107).

En central tes i avhandlingen är att belysa de omständigheter som motiverar individen att vilja sluta begå brott. I linje med tidigare presenterad forskning (se ovan, 4.1) sker upphörandet av brott i synnerhet under övergången till vuxenlivet. Carlsson menar att flera strukturella förändringar tenderar att ske under övergången. Det är framför allt brottslighetens innebörd som förändras från att ha varit inkluderande och statusgenererande i tonåren till en bidragande orsak till (ytterligare) social exkludering och marginalisering. Vuxna personer har mer att förlora jämfört med ungdomar, då nackdelarna med kriminalitet överstiger fördelarna. Ett exempel är när arbete och partnerskap träder in i individernas liv, att begå brott med de nya förändringarna kan både kosta den vuxna jobbet och förhållandet. En vuxen är mer beroende av en stabil ekonomi än ungdomar (Carlsson, 2014:109).

4.3 Socioekonomiska områden

XxxSarnecki (2016) - i *Fores*, med titeln "*Brottslighet och motåtgärder i socioekonomiskt utsatta områden*" - skriver att invandrare som kommer till Sverige har låg socioekonomisk status och hamnar av naturliga skäl i områden med svaga socioekonomiska förhållanden. Individer med svaga socioekonomiska förutsättningar saknar ofta möjligheten att förflytta sig från dessa områden på grund av ekonomin eller andra bristande möjligheter. Om det handlar om människor som till exempel flytt undan krig är det vanligt att de hamnar i dessa områden tillsammans med andra landsmän och släktingar (Sarnecki, 2016:21). Svenska exempel är irakier i Malmö eller somalier i Rinkeby.

Vanligtvis stannar invandrare endast under en begränsad tid och flyttar från dessa områden när tillfälle ges. Ofta sker förflyttningen när invandrare har lärt sig språket, fått arbete och en större inkomst för att förflytta sig till mer väletablerade områden.

Denna förflyttningen som ett fenomen kallas för “ zone in transition” och uppmärksammades först i USA:s storstäder på 1920- och 1930-talet (ibid.).

För att sätta detta i en brottslig kontext kommer en studie som gjordes av Hällsten, Szulkin och Sarnecki (2013, refererad i Sarnecki, 2016:27) att beröras. Under 1990-1993 följde 63 000 ungdomar som gått ur grundskolan med eller utan fullständiga betyg fram tills att de var trettio år gamla. Uppföljningen skedde i misstänkta- och lagföringsregister, dvs. antalet brottsmisstankar, antalet lagföringar, antalet lagföringar för just våldsbrott samt dömda fängelsemånader. Detta ställdes sedan mot barn till svenskfödda föräldrar, barn födda i Sverige av utlandsfödda föräldrar samt barn födda i utlandet. Man beaktade detta under individens uppväxt i relation till föräldrar och deras utbildning, arbete/arbetslöshet, föräldrarnas inkomst, föräldrarnas sociala klass, familjens sammansättning samt slutligen om familjen levde i ett segregerat område (ibid.). Om man endast tittar på härkomsten visade det sig att de utlandsfödda hade dubbelt så stor brottsbelastning än de barn födda i Sverige med svenskfödda föräldrar. Om man däremot tar hänsyn till de variabler som nämndes ovan, det vill säga föräldrarna och familjens förhållanden var det tydligt att vart man var född inte spelade någon roll i samband med brott. Resultatet innebar däremot att skillnaderna i brottsligheten förklarades av familjens svaga socioekonomiska förutsättningar, att man bor i ett område med segregation och svag socioekonomisk status. Vilket kan vara en stor del av förklaringen till invandrarnas överrepresentation i brottslighet (ibid. s. 28).

Kritik mot detta resultat lyfts fram i en longitudinell undersökning av Sariaslan m.fl. (2013), där de menar att de facto att man bor i ett socialt utsatt område ökar inte risken för brottslighet (ibid.).

5. Teori

I detta arbete kommer den insamlade empirin att tolkas, förstås och analyseras utifrån Travis Hirschi's sociala kontrollteori, *sociala band*. Teorin kommer att utgöra grunden för analysen och resultatet då intervjufrågorna genomsyras av valda teorin. Det är med hjälp av teorin som livsberättelserna kan förstås och tolkas. Anledningen till att vi valde just denna teori var för att vi ansåg att den var lämplig att applicera till metoden i

förhållande till vårt syfte. Genom livshistorieberättelser kommer intervjupersonerna att spegla tillbaka till sina tidigare förhållanden, där sociala band är en grundläggande teori vars element såsom exempelvis hemmiljö och skolmiljö är omöjliga att förbise. Vi anser att sociala band teorin är förhållandevis enkel att förstå, relatera till samt applicera då teorins delar är intressanta i förhållande till våra intervjupersoner och deras anknytning till tidigare brottslighet. I nästa avsnitt kommer Hirschi's sociala kontrollteori att redogöras och därefter kritik som har riktats mot den.

5.1 Sociala band-teorin

Hirschi utvecklade sociala band utifrån tidigare teorier och formade ett nytt sätt att förhålla sig till brottslighet när teorin publicerades år 1969 i "*Causes of Delinquency*". Idag är sociala band teorin en av de mest inflytelserika och använda teorier inom kriminologin. Särskilt då kontrollteorier är de mest återopade teorier i den kriminologiska litteraturen (Akers & Sellers, 2012:117). Kontrollteorier har utgångspunkten att en individ har en naturlig lust att begå brott och kommer att agera ut den om den inte hindras eller kontrolleras. Frågan lyder "Varför begår inte alla brott" istället för den klassiska "Varför begår de brott" (Andersson, 2001:32). Tesen till Hirschi's sociala band-teorin är att brottsligheten tar form när en individs relation/band till samhället saknas eller är svag. Ju svagare banden är desto större är risken för att individer kommer att begå brott. Starka band till det etablerade samhället avhåller individen från att begå brott (Akers & Sellers, 2012:117). Det finns fyra element som binder individen till samhället och Sarnecki, (2009:242f), som översatts till svenska begrepp

1. anknytning (attachment),
2. åtaganden (commitment),
3. delaktighet/engagemang (involvement)
4. övertygelse (belief).

Med första elementet menas *anknytningen* till konventionella personer/aktiviteter och detta kan vara relationen till föräldrar, skola, kamrater m.fl.(ibid.).

Anknytningen till föräldrar avgörs av hur föräldraskapet har varit i den unges liv. Detta mäts bland annat genom att studera föräldrarnas tillsyn, disciplin samt kommunikationen och relationen med föräldrarna. Anknytningen till dem

konventionella personerna gör att individen har en emotionell relation till personerna, ser upp till de och bryr sig om deras åsikter. Ju närmare band vi har till andra personer, desto mer bundna är vi till att visa hänsyn till deras värderingar och följa de rådande normerna. Hirschi hävdar att det spelar mindre roll till vem/vilka vi är bundna till, bara det finns några slags band. Även om ett barn är bundet till en brottslig person främjar det att barnet fortsätter att följa den legitima samhällsordningen och kommer inte utveckla ett brottsligt beteende (Akers & Sellers, 2012:117f). Med *åtaganden* menas det åtagandet som görs till den konforma samhällsordningen och livsmål, det vill säga utbildning, arbete och ett hederligt liv (Sarnecki, 2009:243). Ju större åtaganden människor gör i konventionella livsmål desto mer har de att förlora och detta rationella tänkandet avhåller dem från att begå brott (Akers & Sellers, 2012:118f).

Det tredje elementet som kallas *delaktighet* innebär engagemanget i konventionella aktiviteter, exempelvis att göra läxor, umgås med familjen, arbete, sporta och föreningsliv. Tanken här är att en individ avhålls från brottslighet för att den är för upptagen eller individen är för sysselsatt i konforma aktiviteter att den hindra/as från brottsliga aktiviteter (ibid.). Detta kan beaktas som en rutinaktivitetsförklaring till varför individen inte har tid eller möjlighet till att begå brott (Andersson, 2001:33).

Det sista menar Hirschi kräver en *övertygelse* om att samhällsordningen är legitim. Individerna stödjer och har en allmän positiv attityd gentemot lagstiftning, myndigheter, normer och vill att de ska följas. Reglerna är till för allas bästa och är moraliskt korrekta. Ju mindre en person anser att den behöver följa reglerna desto större är risken att denne bryter mot dessa (Akers & Sellers, 2012:119).

Elementen är kopplade till varandra. Individer med stark anknytning till konventionella institutioner och personer i samhället är mer villiga att skaffa sig en god utbildning för att sedan kunna skaffa ett bra arbete. Den typiska bilden av dessa individer som avhåller sig från att bryta mot lagen är alltså att dessa tidigt skaffar en relation till skolan och klasskamrater för att studera hårt och som sedan övergår till yrkeslivet och brukar vara engagerade i föreningslivet. Det är dessa personer som tror på den rådande samhällsordningen och stödjer den (Sarnecki, 2009:243).

Sammanfattningsvis kan det sägas att elementen avhåller individen ur socialt, samvetsmässig eller instrumentell synvinkel från att begå brott eftersom individen har något att förlora och är därmed inte villig att bryta mot normen (Andersson, 2001:33).

Avslutningsvis bör det tilläggas att Hirschi's teori är baserad på empiriska undersökningar av självrapporterad brottslighet där hans egna forskning pekar ut tendensen att ju svagare ett relationsband är desto större är sannolikheten för brottslighet. Han har fått mycket beröm och internationellt stöd för sin forskning där det återfunnits samband mellan elementen samt korrelationen mellan dem och brottslighet (Akers & Sellers, 2012:120).

5.1.2 Kritik mot teorin

Det finns svaga punkter i Hirschis forskning och teori som bör uppmärksammas. Enligt Akers & Sellers (2012) upptäckte Hirschi en oväntad stark korrelation mellan brottslighet och umgänge med brottsliga kamrater. Senare fann han även att anknytning till kamrater endast är konforma när kamraterna själva lever efter de konventionella livsmålen. Hirschi har kritiserats för att inte ta hänsyn till detta i sin teori. Studier har också påvisat det motsatta gällande anknytningen till föräldrar och föräldrars beteende då föräldrar som brukar droger ökar sannolikheten för barnet att börja använda droger. Akers & Sellers (2012) fortsätter att redogöra kritiken som riktats mot Hirschi, när de skriver att det har hävdats att den brottslighet som uppstår på grund av saknade band är oftast mindre allvarlig och inte inkluderar de grövre brottstyperna och brottslingarna. Sociala bandteoretikern har vidare kritiserats för att inte ha inkluderat religion som övertygelse i sin tidigare forskning då de representerar konventionella värderingar, anknytning till konventionella personer och aktiviteter. Teorikritikerna menar att religion kan vara avgörande för hur individer ser på konventionella livsmål och samhällsordningen. Religion bör beaktas därför att det kan vara den huvudsakliga orsaken till att människor begår brott eller anledningen till att människor väljer att inte begå brott (Akers & Sellers, 2012:120f).

6. Metod

I följande kapitel belyser vi vilka metoder som har använts och hur vi har gått tillväga. Utifrån vårt syfte och frågeställning ansåg vi att kvalitativa intervjuer var den bästa möjliga metoden för insamling av kvalitativa data till vår studie.

6.1 Metodval

Det kvalitativa perspektivet utgår från att verkligheten är individuellt, socialt och/eller kulturellt konstruerad. Backman (2016:55f) beskriver att intresset förskjuts mot att studera hur människan uppfattar och tolkar den omgivande verkligheten, inte som den kvantitativa traditionen där man registrerar och mäter kvantitativt data. Man intresserar sig för hur intervjupersonerna upplever, tolkar och strukturerar en omgivande verklighet i relation till sina tidigare kunskaper och erfarenheter, det vill säga att man studerar individen i "real-life" situationer (ibid.).

Då vårt syfte var att få en inblick och förståelse av individers subjektiva tolkning av livet är livsberättelse en relevant metod (Öberg, 2011:69).

Valet av intervjumetod var tämligen enkel. För att komma åt relevant material ansåg vi att *semistrukturerad intervju* var den mest lämpliga intervjumetoden för vårt arbete. Bryman (Bryman, 2012:413f) beskriver den semistrukturerade intervjun som en intervjuguide med en lista över förhållandevis specifika teman med öppna frågor, där intervjupersonen har stor frihet att utforma svaren på eget sätt. Frågorna i guiden behöver nödvändigtvis inte ställas i samma ordning som i intervjuguiden, forskaren avgör om, när och hur frågorna ska ställas. Fördelen med semistrukturerad intervju är att följdfrågor kan ställas och på så sätt får forskaren bredare och innehållsrika utsagor (ibid.).

Vårt primära syfte med intervjuerna är att systematiskt kartlägga - och redogöra karaktären av undersökningsobjektet för att få en övergripande helhetsbild av det aktuella fenomenet. Det innefattar strukturen i olika utsagor i intervjupersonernas

tänkande och i olika argument, där materialet främst fogas med hur-frågor. För att få en djupare insyn i hur orsaken till vissa fenomen uppstår, i detta fall kriminalitet, använder vi oss av förklarande frågor (varför-frågor). Fördelen med förklarande frågor är att det fångar upp utsagor som belyser olika faktorer som bidrar/har bidragit till intervjupersonernas brottslighet.

6.2 Urval

Forskningsfrågorna är helt avgörande för vilken grupp eller vilka grupper av människor som ska intervjuas (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2011:42). Målstyrda urval av intervjupersoner valdes med direkt hänvisning till de formulerade forskningsfrågorna i studien (Bryman, 2012:350). Val av intervjudeltagare har i första hand skett genom våra kontaktnät, dvs. att vi utnyttjade vår omgivning till att komma i kontakt med relevanta intervjudeltagare till studien. Sedan använde vi oss av snöbollsurval, vilket innebär att vi fick tillgång till ytterligare intervjudeltagare genom intervjupersonerna (ibid.).

Urvalskriteriet bestod av personer som har lagförts för brott med invandrarbakgrund från områden i Stockholm och Helsingborg. De aktuella områdena har ofta definieras som "problemområden" med låg socioekonomisk status och jämförelsevis hög brottslighet.

Eftersom urvalsmaterialet inte bestod av sannolikhetsurval går studien inte att generalisera till en större population. Tidsaspekten begränsade oss till fyra intervjudeltagare, vilket medför att vi inte kan dra några generella slutsatser som ska vara representativa för en population. Kvalitativa forskningsresultat är kontextuellt betingade, vilket försvårar generalisering utöver den situation i vilken resultaten produceras. Kritikerna påstår att kvalitativa forskningsresultat är omöjliga att generalisera till andra miljöer (ibid. s. 351).

6.3 Genomförande

För att besvara våra frågeställningar valde vi att genomföra intervjuer med fem personer som har lagförts för brott. Vi fann våra intervjudeltagare genom att berätta om studiens

syfte till bekanta och passade på att fråga om de kände någon som hade lagförts för brott och kunde tänka sig att intervjuas. Detta gav oss en tillgång till tre intervjudeltagare, två från Stockholm och den andra från Helsingborg.

Därefter använde vi oss utav snöbollseffekten för att få tag på ytterligare deltagare, vilket resulterade i att vi fick in två nya deltagare, en deltagare i respektive stad. Att ge sig ut på fältet och söka nya intervjuobjekt genom sina intervjudeltagare kallas för snöbollseffekten (Bryman, 2008:195).

För att besvara studiens syfte-och frågeställning kontaktade vi relevanta personer som hade tackat ja till att ställa upp för en intervju. Kontakten bestod av telefonsamtal och SMS, där vi bla. redogjorde för studiens syfte. Efter samtalet skickade vi E-post till respektive deltagare, som fick möjlighet att ta del av informationsbrev skriftligt (se **bilaga 1**).

Tid och plats för intervjuerna bestämdes tillsammans med intervjudeltagarna, vi hade en önskan om att genomföra intervjuerna i miljöer utan distraherande medel i syfte att ha kontroll över intervjun och att intervjudeltagaren inte skulle distraheras under intervjun. Två av intervjuerna ägde rum i ett grupprum i Stadsbiblioteket i Helsingborg och resterande tre ägde rum i ett mindre bibliotek i Stockholmsområdet. Enskilda rum utan störande element la grunden för inspelningens kvalitet och framför allt gav intervjuaren utrymme till att öppna sig och reflektera fritt över frågorna (Kvale & Brinkman, 2014:218).

Bryman (2008) skriver att det är relevant att välja en plats som är bekväm för intervjupersonerna för att de ska känna sig säkra och inte behöva oroa sig för att någon ska över höra vad som sägs under samtalet. Samtliga intervjuer inleddes med att vi informerade om studiens syfte samt att anonymitet var garanterat och att intervjudeltagarna kunde avbryta intervjun när som helst. Innan intervjun frågade vi igen om det var okej att spela in samtalet och berättade om inspelningens syfte. Syftet var att kunna återge intervjudeltagarnas exakta uttalanden (mer om detta diskuteras i 6.10 "etiska överväganden"). Intervjuerna spelades in via våra mobiltelefoner och varje samtal varade i cirka 45 minuter. Under intervjun använde vi oss utav en

halvstrukturerad intervjuguide, men lämnade även utrymme för följdfrågor. Vi ställde följdfrågor när vi kände att svaren behövde utvecklas. Under intervjuernas gång var det endast en intervjuare och intervjudeltagare i lokalen. Eftersom vi bor i Helsingborg respektive Stockholm gjordes bedömningen att det vore enklast att intervjua på egen hand. Det skapar en mer personlig prägel på samtalet och intervjudeltagaren fokuserar på att berätta för en intervjuare.

Vi antecknade frågor vi ville återkomma till under intervjuerna, dels för att kunna aktivt delta i intervjun men även för att kunna ställa relevanta följdfrågor för att få en övergripande helhetsbild av fenomenet (Bryman, 2008:420).

Vi valde att utesluta en intervjudeltagare från Stockholm ur arbetet, så att fem intervjudeltagare blev fyra stycken. Anledningen till detta var att intervjudeltagarens förutsättningar och uppväxtförhållanden inte kunde appliceras till svensk kontext. Intervjudeltagaren var född och uppvuxen i det kommunistiska Polen vilket komplicerade vår analys av materialet. Det hade krävt en annan slags inriktning i arbetet som vi saknar tiden till.

6.4 Maktasymmetri

Det är alltid viktigt att reflektera över maktförhållandet i hur information har införskaffats, särskilt mellan två parter som forskare och undersökningssperson. Forskaren kommer i detta avsnitt att kallas för intervjuare och undersökningsspersonen för intervjudeltagare.

Det finns en vanlig föreställning om att forskningsintervjuer är obegränsade och dominansfria. Föreställningen är att relationen mellan intervjuaren och intervjudeltagare är öppen och fri, där båda känner sig bekväma med situationen. Intervjudeltagaren har möjligheten att svara fritt - på intervjufrågorna som inte är styrda mot ett visst svar.

Man vill gärna tro att ingen part dominerar över den andra. Även om det finns en ömsesidig förståelse och vilja att genomföra en "bra" intervju så är aldrig en forskningsintervju helt öppen och fri dialog mellan två jämlika parter. Forskningsintervjun har en tydlig maktasymmetri mellan intervjuaren och intervjudeltagaren, som för ett professionellt samtal. Det är intervjuaren som avgör

intervjuämnet, ställer frågorna och avgör vad som är intressant genom att ställa följdfrågor och avslutar samtalet. Dialogen kan hävdas vara enkelriktad i den formen av intervju då intervjuaren ställer frågor och vill ha dem besvarade av intervjudeltagaren. Det kan vidare hävdas att intervjun är en manipulativ dialog då intervjuaren kan ha en dold agenda för att ta reda på något som intervjudeltagaren inte är medveten om (Kvale & Brinkmann, 2009:48f).

Detta tror vi är vanligt förekommande, medvetet eller undermedvetet då vi anser att det är omöjligt att komma ifrån ett ställningstagande och förkunskap. Vår syfte var att få intervjudeltagaren att tala om vissa ämnen och förväntade oss förmodligen ett par gånger att intervjudeltagaren skulle svara på ett visst sätt och drog under tiden kopplingar till teorier eller litteratur som vi bekantat oss med under vår utbildning. Detta kommer att reflekteras över närmre i rubrik **5.6** "Forskarrollen och förförståelsen" nedan.

Intervjuaren har sedan ensamrätten att tolka utsagorna på det sätt den vill tro att intervjudeltagaren menade, även om det inte är säkert att det var så intervjudeltagaren hade avsikten att berätta. Å andra sidan kan intervjudeltagaren i sin tur besvara intervjuaren på det sätt deltagaren tror är önskvärt av intervjuaren (Kvale & Brinkmann, 2009:49f). Sedan finns bilden av att vi är intervjuare/forskare med en status som ger oss auktoritet och kan få intervjudeltagaren att underkasta sig och vilja tillfredsställa den auktoritära. Intervjudeltagare kan också känna sig obekväma vid auktoritära personer, men vi hoppas att den känslan inte var långvarig. Intervjudeltagarna deltog trots allt av egen vilja, även om intervjusituationen hölls mestadels på våra premisser.

Kvale och Brinkmann (2009) menar vidare att reaktioner på intervjuarens makt eller dominans kan få intervjudeltagaren att undanhålla information eller undvika att svara direkt på frågan. I mer extrema fall kan intervjudeltagaren protestera mot frågorna/tolkningarna och ifrågasätta forskaren och i värsta fall vilja dra sig ur. Även om det finns en inneboende maktstruktur i samtal och relationer, är det väsentliga att reflektera i den rollen som makten spelar i genereringen av intervjukunskap. Det finns ingen mening med att försöka eliminera maktförhållandet då den kommer alltid att finnas där - det viktiga är att belysa förhållandet (ibid. s. 49f).

6.5 Tillvägagångsätt

Vi anser att livshistorieberättelser är det lämpligaste tillvägagångssättet för att besvara vårt syfte. Intervjupersonernas "fria" berättelse om sitt liv ger oss möjlighet att få ett helhetsperspektiv av hur personen i frågan har levt sitt liv och under vilka förhållanden (Öberg, 2015:56f). Den narrativa strukturen påverkar översättningen av liv till berättelse, hur verkligheten inte enbart återspeglas utan också skapas i livshistorierna. Berättelserna som handlar om socialt liv över tid, där berättelser kan kopplas till utveckling över tid, förändring och livslopp ger oss en förklaring kring hur saker och ting hänger samman och påverkar varandra. Relationen mellan livet och berättelsen kan beskrivas som en hermeneutisk cirkel, dvs. att berättelsen bygger på en förförståelse och leder till en ny förståelse av livet. Genom att studera livsberättelserna vill vi synliggöra "kausala samband" som är implicita för att få en nyanserad förståelse av fenomenet (Allwood & Erikson, 2010:91).

Nackdelen med denna typ av analys är att intervjumaterialet kan vara väldigt omfattande och leda till mycket irrelevant information som av olika skäl inte tar plats i det slutgiltiga resultatet (Öberg, 2011:65f). Vi anser dock att fördelarna med narrativa analysmetoden väger tyngre då det är just deras berättelser och upplevelser vi vill fånga.

6.6 Forskarroll och förförståelse

Det finns ett vanligt önskemål om att forskaren ska vara objektiv, dvs. fri från värderingar, förutsättningslös och opartisk. Detta vore eftersträvsamt om det inte vore omöjligt att tillämpa i praktiken (Allwood & Erikson, 2010:48). Därför får man istället diskutera vikten av förförståelse och rollen som forskare.

Ur epistemologiskt perspektiv har vi försökt ta oss an en resenärposition när vi intervjuar, vilket vi nu ska försöka beskriva bildligt. Tänk att vi som intervjuare är resenärer och vandrar i ett avlägset landskap. Väl på plats finner vi lokala invånare och vi uppmuntrar dem till berätta sina egna historier om sin livsvärld. Vi ställer frågor till

dem och samtalar med dem, samtidigt som de berättar så vi vandrar med dem. Det finns olika innebörder i texten som skiljs ut genom resenärens tolkningar av berättelserna. Resan leder till ny kunskap, den finns inte som absolut utan produceras i interaktionen mellan intervjuare och intervjudeltagare. Resan kanske får intervjuaren att reflektera över värden och vanor som tidigare inte har reflekterats över eller kanske tagits för givet i sitt eget landskap. Kunskap konstrueras med vikten på den berättelse som återges (Kvale & Brinkmann, 2009:64f, 322). Vi har med hjälp av våra intervjudeltagare skapat livsberättelser utifrån deras utsagor. Hur de väljer att berätta och hur mycket är beroende på situationen. Vi har i anknytning till vårt syfte försökt att ställa så öppna frågor som möjligt för att ge intervjudeltagaren fria händer att berätta vad och därefter följa med på deras resa i berättandet.

Forskarens integritet är avgörande för den vetenskapliga kvalitén och och de etiska överväganden - som kommer att diskuteras nedan - som tas ställning till under forskningsprocessen. Med forskarens integritet menas forskarens "moral samt känslighet och engagemang i moraliska frågor" (Kvale & Brinkmann, 2009:90). Detta kan förklaras på så sätt att forskarens roll på fältet är bland annat att samla in information och intervjua relevanta personer. Medan forskarrollen handlar om valet av hur man ska förhålla sig till de människor man intervjuar, hur man ser på sin roll som forskare och hur öppen man är med sitt forskningssyfte. Vem man är som person spelar alltså roll, tillsammans med hur man uppfattas av de människor/intervjudeltagare man möter och varför vi ser på saker och ting som vi gör samt varför vissa aspekter är mer intressanta än andra. Vi som forskare är alltså en del av den kunskap som har producerats och spelar en viktig roll (Roxell & Tiby 2006:35).

Borgström och Boreús förklarar begreppet förförståelse och menar att varje text tolkas utifrån en förförståelse eller fördom och utan en viss förförståelse är inte tolkning möjligt. Förförståelsen baseras utifrån våra individuella upplevelser, vår människosyn, utbildning och i det sociala sammanhanget vi rör oss i då och detta påverkar hur vi förstår en text (Bergström & Boreús, 2012:31f). Hur vi tolkar och uttrycker oss i detta arbete grundar sig på vår förförståelse och denna text kommer att tolkas av läsaren beroende på dennes förförståelse. Läsaren använder sin samtida kunskap och erfarenheter som samspelar med de

erfarenheter som den ursprungliga texten bygger på. Texten kan alltså sägas få en ny innebörd beroende på vem som läser den och under vilken period i sitt liv (ibid.).

Som nämnt ovan grundas vår förförståelse i ämnet främst på vår kriminologi-utbildning, klasskamrater och lärare/föreläsare men givetvis hur vi är som personer och tidigare erfarenhet/upplevelser. Under tre års tid har vi diskuterat och reflekterat över bland annat vår människosyn, synen på brottslighet och samhällskontrollen. Detta är som sagt omöjligt att komma ifrån helt i våra sätt att ställa frågor, intervjua, uppmärksamma vissa detaljer och tolka. Utbildningen har präglat vår förförståelse, vår tolkning och detta arbete.

6.7 Analysmetod

Kapitlet med resultat och analys kommer att presenteras genom utvalda citat och narrativ omstrukturering. Intervjucitaten ger läsaren ett intryck av intervjuens innehåll och ett exempel på det material som har använts i arbetet. De narrativa omstruktureringarna innebär att man tar intervjudeltagarens oordnade utsagor i en strukturerad berättelseform, med en början, mitten och slut. Strukturen förenklar för läsaren att förstå vad som har sagts utan att behöva läsa flera sidor av otydliga transkriberingar som tappar sin kontext i skriftlig läs form (Kvale & Brinkmann, 2009:300f). Vi kommer att hålla oss så nära den ursprungliga berättelsen som möjligt vid omstrukturerade berättelserna och endast ändra i minsta möjliga mån för att få en sammanhängande text.

Detta kommer att ordnas under formen av en tematisk analys. I en tematisk analys delas materialet upp i olika teman och utifrån det sammanfattas resultatet. Fokus läggs på vad som sägs och nödvändigtvis inte hur det sägs (Bryman, 2008:527f). Våra teman är baserade utifrån sociala band, som lade grunden för våra intervjufrågor/intervjuguide.

6.8 Vetenskaplig kvalitet

Det är ett etiskt krav och ytterst relevant att studien har en hög tillförlitlighet och kvalitet vilket skapas genom att stärka validiteten och reliabiliteten. Med detta menas att det

publicerade resultatet ska vara så korrekt och representativt för forskningsområdet som möjligt (Kvale & Brinkmann, 2009:91). Validitet innebär att vi mäter det vi är avsedda att mäta och handlar därför om studiens utgångspunkter, genomförandet, tolkningen och resultat är att anse som trovärdig. Man kan undersöka validiteten i en studie genom att exempelvis jämföra den med officiell brottsstatistik. Reliabilitet innebär att en annan forskare ska kunna replikera studien och få samma resultat och forskarens tolkning ska vara tydlig och härledas utifrån det forskaren redovisat från studien. En redogörelse för forskningsprocessens faser är nödvändig därför att den ökar studiens tillförlitlighet avsevärt (Roxell & Tiby, 2006:52).

Eftersom vi skriver examensarbetet i par är det väsentligt att diskutera om forskningsprocessens genomförande, samt hur informationen ska bearbetas och tolkas. Bryman (2011) skriver att för en god intern validitet är det nödvändigt att studien överensstämmer med de metoder och teoretiska utgångspunkt vi utgår från. Extern validitet rör i vilken mån resultaten kan generaliseras till andra sociala miljöer och situationer (Bryman, 2011:50ff). Att diskutera validitet, reliabilitet och generalisering i de flesta samhällsvetenskapliga studier en självklar del. Men förhållningen till begreppen är beroende av sin metodologiska ansats. Vissa kvalitativa forskare har förkastat frågor gällande dessa begrepp eftersom de kritiserar denna positivistiska synen om att kunskap som inte kan mätas eller vägas betraktas som irrelevant. Vi är medvetna om att de livshistorier vi kommer få ta del av är subjektiva, dvs. att det inte går att applicera på alla miljöer (Bryman, 2008:369), exempelvis skiljer sig riskfaktorer hos individer ur medelklassen jämfört med personer från överklassens men även individer från samma klasstillhörighet då omständigheterna är unika. Vårt syfte går alltså inte att generalisera på det traditionsenliga sättet. Som tidigare nämnt argumenterar Bryman (2008) att generalisering till andra populationer är omöjlig då det handlar om ett icke sannolikhetsurval och blir därför svåra att generalisera utöver den situationen som de tidigare har producerats i (ibid.).

Inom kvalitativ forskning menar många att dessa traditionella begrepp bör övervägas på ett annat sätt. Öberg, (2011), påpekar att den typiska bilden av generalisering handlar om att fakta, förklaringar och att representera en större grupp istället för att förstå och få en insikt av ett fenomen. Livshistorier av färre deltagare med insikt kan ge en större

förståelse av ett fenomen än ett flertal utan insikt. Vid livshistorieberättelser ställs frågan vad en berättelse kan representera. Representativet lyfts från individnivå till hur representativ beskrivningen av fenomenet är (Öberg, 2011:69). Det går inte att, på det konventionella sättet, kontrollera validiteten inom den kvalitativa forskningen. Förslag för att kunna validera brukar vara att kontrollera representativiteten, forskareffekten, användning av extrema/avvikande fall och kontrollera berättelser genom att hämta feedback från intervjudeltagarna (Kvale & Brinkmann, 2009:268).

6.9 Transkribering

Intervjuarens reliabilitet är en viktig fråga inom intervjuforskningen. Inom den narrativa intervjuforskningen ligger fokus på att skriva ut den muntliga stilen så nära som den berättades i ursprungliga formen (Kvale & Brinkmann, 2009:168f). Detta är ibland problematiskt då det muntliga språket kan vara svårt att överföra till det traditionella skriftspråket eftersom vi talar annorlunda och radar satserna efter varandra. Transkriberingen kommer inte att se likadan ut om olika personer skriver den. Transkriberaren eller intervjuaren har en viss stil som präglar sitt material. Intervjuaren avgör hur länge en tystnad får vara innan den räknas som ett paus i samtalet. Hur intervjuaren upplever de emotionella bitarna i samtalet, till exempel betoning, fnitter, nervös och väljer att skriva ned dem etc. Intervjuaren väljer var punkten och kommatecken vilket kan ändra meningens betydelse. Ett illustrativt exempel är “jag hatar det, du vet. Jag gör det...” och “Jag hatar det. Du vet (att) jag gör det...”. I den första meningen berättar intervjupersonen att den hatar något. Den andra meningen tyder på att lyssnaren har vetskapen att berättaren hatar något, vilket gör att meningarna får två olika betydelser. Transkriberingen/utskriften kan alltså argumenteras för att ha skapats utifrån ett subjektivt perspektiv och därmed blivit ett eget forskningsprojekt (Kvale & Brinkmann, 2009:200f).

I detta arbete har vi transkriberat intervjuerna separat. Vi transkriberade två intervjuer var, och det var de två som vi själva hade hållit. Detta för att den som var på plats minns vad som sagt, gestikuleringar, miner och hur vissa saker har sagts medan en utomstående saknar samma inblick. Det är inte mer än rätt att den som har varit med och konstruerat berättelsen tillsammans med intervjupersonen transkriberar utsagorna.

Även om vi kunde ha transkriberat tillsammans för valideringens skull tog vi beslutet att dela upp det för att spara tid. Vi kom överens om att försöka vara lika tydliga i vårt sätt att transkribera genom att skriva ned utdragna ord, långa/korta pauser, betoningar, upprepningar och exakta ord. Kort paus har vi till exempel definierat som minst tre sekunder. Långa pauser är minst sex sekunder. Detta tar längre tid men är i den narrativa intervjuforskningens anda. Vi har granskat varandras transkriberingar under utskrivningen för att följa samma riktlinje.

Hur ska man då kunna fastställa utskriftens validitet? Det saknas en sann och objektiv vid omvandlingen från muntlig till skriftlig form (Kvale & Brinkmann, 2009:201f, 299). För att säkerställa och validera tolkningen av intervjudeltagarnas utsagor, har vi i slutskedet av intervjuprocessen att fråga huruvida vi tolkat de korrekt (ibid. s. 268). Vi har också stärkt reliabiliteten genom att medvetet ställa vissa ledande frågor i syfte att pröva tillförlitligheten i intervjupersonens svar och verifiera dennes tolkningar (ibid. s.188).

6.10 Etiska överväganden

Vid kvalitativa ansatser och intervjuer är det som tidigare sagts av särskild vikt att man reflekterar över de etiska ställningstagandena. I denna punkt kommer vi först att beskriva översiktligt vilka krav som ställs på oss forskare och därefter hur vi förhållit oss till de i detta arbete.

Forskningskravet, enligt Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning (codex.vr.se), innebär att samhället och dess medborgare har ett krav på att forskning bedrivs och inriktas på väsentliga frågor samt håller en hög kvalitet. Forskningskravets syfte är att vidareutveckla kunskap och metoder. Forskningskravet måste ställas mot *individskyddskravet*. Individskyddskravet finns till för att skydda medborgarna från olämplig inblick i deras levnadsförhållanden. Individskyddskravet ska skydda individen från bland annat kränkning, fysisk skada eller förödmjukelse. Det finns fyra allmänna krav inom det stora individskyddskravet. Dessa fyra krav kallas *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och

nyttjandekravet. Informationskravet handlar om att forskaren har i uppgift att informera, i vårt fall intervjupersonerna, om deras uppgift i projektet och vilka villkor som gäller samt att deltagandet är frivilligt och kan avbrytas.

Vi *informerade* deltagarna om undersökningens syfte och försäkrade att deltagarna inte kan identifieras eller skadas av studien. Vi upplyste om att deltagandet var frivilligt - och att intervjupersonerna kunde avbryta studien när som helst i enlighet med vetenskapsrådet, (2004), forskningsetiska principer i humanistiska och samhällsvetenskaplig forskning. Informationen gavs skriftligt i god tid innan intervjun (se **bilaga 1**) och uttrycktes även muntligt innan intervjun. Vi betonade även att alla frågor inte behöver besvaras om det inte kändes bra och det kommer inte att ifrågasättas av intervjuaren på något sätt. Vi gav våra kontaktuppgifter och talade om att vi är villiga att besvara eventuella frågor eller funderingar, innan och efter intervjun.

Samtyckeskravet syftar till att inhämta ett samtycke från till exempel icke myndiga personers vårdnadshavare eller andra som inte kan tillgodogöra sig given information vid etiskt känsliga undersökningar. Vi bad om ett samtycke för att spela in intervjuerna. Vi spelade in materialet för att det skulle vara enklare att transkribera och gå tillbaka till det ursprungliga materialet när vi presenterar och redogör intervjudeltagarnas berättelser för att eftersträva en sådan korrekt bild som möjligt. Vi lovade och kommer att förgöra inspelningarna efter användning. Att spela in är etiskt känsligt och inspelningarna bör vara förvarade på så sätt att ingen annan har åtkomst till de vilket kommer att nämnas igen i nästa punkt.

Våra intervjudeltagare var myndiga och friska var i stånd att själva godkänna ett deltagande. Studien och främst intervjuerna kan anses vara av etisk karaktär så vi var noga med att få ett samtycke utan att deltagarna kände sig obekväma. Vi meddelade våra intervjudeltagare att om det är något som de vill ändra, tillägga eller om de vill gå ur studien så får de kontakta oss så raderas deras material ur arbetet. Eventuella tveksamheter löstes snabbt genom att besvara enkla frågor, som att garantera anonymitet och nämna konfidentialitetskravet som kommer att beskrivas härnäst.

Konfidentialitetskravet syftar till att intervjudeltagarens uppgifter ska antecknas, lagras och avrapporteras på ett sådant sätt att enskilda intervjudeltagare inte ska kunna identifieras av utomstående. Detta innebär att det ska vara praktiskt omöjligt för utomstående att ta del av det råa materialet. Det inspelade materialet kommer som sagt att förstöras efter användning för att undvika identifikation av intervjudeltagarna. Vi har därför valt att avidentifiera intervjudeltagaren redan i transkriberingen och har varit noggranna att inte tala eller skriva intervjudeltagarnas riktiga namn. Intervjudeltagarna har istället tilldelats nummer från 1-4 och ålder.

I vår studie har vi valt att exkludera detaljer i beskrivningar och citat som kan vara möjliga för få läsare att identifiera intervjupersonen. Det har varit detaljer såsom bostadsområde (stad/ort), namn, brottsfall de varit inblandade i, situationer där en annan person har varit huvudfigur eller nuvarande positioner. Risken för att intervjupersoner kan oavsiktligt identifieras ska vägas mot det förväntade kunskapsstillskottet. Vi anser att kunskapsstillskottet väger tyngre i detta fall då vi varit noga med att avidentifiera intervjudeltagarna samt exkluderat de delar som kan anses som tvivelaktiga i resultatet.

Nyttjandekravet handlar om att uppgifter av enskilda, avsedda för forskningsändamål, inte får nyttjas eller lånas ut till icke-vetenskapliga syften eller kommersiella bruk. Detta krav betyder att uppgifterna får endast lånas ut till andra forskare som går i samma linje och respekterar den tidigare forskarens löften till uppgiftslämnaren/intervjudeltagaren.

Detta kommer inte att vara aktuellt i vårt fall då vi har fått tillgång till dessa uppgifter genom att lova att inte dela ut materialet till andra och radera de inspelade intervjuerna. Vi lovade att materialet kommer endast att gynna detta examensarbete. Men kan vårt avidentifierade material som presenteras i detta arbete användas i en annan studie så låter vi det inte hindras.

Forskningsetiska principen vill att forskaren ska inför varje vetenskaplig studie väga det förväntade kunskapsvärdet av den nya studien mot möjliga negativa konsekvenser av uppgiftslämnare eller eventuellt en tredje person. Långsiktiga och kortsiktiga följder ska beaktas.

Detta är den etiska principen att "göra gott" som betyder att skadan för intervjudeltagarna ska vara så liten. Det utilitaristiska perspektivet som forskare behöver ha i åtanke innebär att fördelarna av studiens publikation ska ställas mot skadan för intervjudeltagarna och/eller den större gruppen dem representerar (Kvale & Brinkmann, 2009:89f). Vi bedömer att det har gjorts en noggrann planering på hur vi ska förhålla oss i eventuella etiska situationer och det har ständigt funnits en öppen diskussion mellan oss vid tvivel. För oss är intervjudeltagarnas välbefinnande viktigare då vi hävdar att dem är i underläge eftersom de har delat med sig av känslig information och personliga erfarenheter. Deras välbefinnande kommer i första hand då vi vill betona, de facto, att vi som studenter inte kan eller ska betraktas erhålla någon avgörande eller revolutionerade kunskap i förhållande till vår studie och syfte. Det finns därför inget uppsåt eller övervägande om att behöva exponera för känsliga uppgifter om intervjudeltagarna.

Vi är medvetna om att miljön som vi intervjuar i kan skapa en slags kvasi terapeutisk relation (ibid.) eftersom intervjuämnet var känsligt och vi stötte på en del intima frågor. Vi bedömer det som att vi kan ha fått tillgång till information under intervjuerna som intervjudeltagaren i efterhand ångrar att den berättade.

Intervjuerna hölls i cirka en timme inom olika teman vilket kan ha minimerat att gå för djupt inom alla frågor. Vi var, innan intervjuerna hölls, medvetna att vårt intervjuämne var intimt och inget som lätt kan berättas för vem som helst. I planeringen diskuterade vi därför hur vi skulle ta ställning om intervjudeltagaren skulle återblicka känsliga upplevelser och blir uppenbarligen upprörd. Inom vårt intervjuämne rörande bakgrunden innan och under brottslighet kan familjesituation, våld, droger, missbruk, brott och annat som är relevant väcka mycket känslor. Vi skulle då "känna av" och fortsätta i en mycket svag terapeutisk anda för att hjälpa intervjudeltagaren för att stödja men också försöka fortsätta intervjun och erhålla viktig kunskap. Detta trots att det kan argumenteras för att vi överskrider den etiska överträdelsen av intervjudeltagarens intimsfär. Vi tror inte på den kyliga intervjuaren som inte ingriper även om det kan finnas fördelar för denne (ibid. s. 90).

7. Resultat och analys

Under denna rubrik kommer vår analys av intervjuerna att ta form. Eftersom vårt material är baserat på våra intervjudeltagare vill vi börja detta avsnitt med att presentera deras bakgrund.

Därefter delas analysen upp i tre mindre teman som kallas *synen på rättsystemet och svenska myndigheter*, *riskfaktorer i uppväxtförhållanden* - med ett fokus på familjen samt *riskfaktorer i skolan*.

7.1 Presentation av intervjudeltagare

Intervjudeltagare 1: Semir, 25 år, fortfarande brottsaktiv

Intervjudeltagare 2: Darko, 30 år, varit fri från brottslighet i 6 år

Intervjudeltagare 3: Max, 25 år, varit fri från brottslighet i cirka 5 år

Intervjudeltagare 4: Mario, 30 år, varit fri från brottslighet i 7 år

7.2 Bakgrund

I Bakgrund presenteras en överblick över de fyra livsberättelserna.

Semir, 25 år

Semir är född i Sverige och uppvuxen i Sverige, men har varit på flykt undan rättssamhället tillsammans med sin mamma och sina systrar vid två tillfällen under hans uppväxt. Semir har tillsammans med sin familj flyttat över 10 gånger under sin uppväxt, varav två utomlands. Han levde under svåra hemförhållanden i en stor familj med pappa, mamma, storebror och två storasysstrar. Tre av pappans syskon flyttade hem till Semirs familj efter att de flytt sitt hemland i hopp om ett bättre liv, totalt var de nio personer som delade på en trea.

Semir berättar att han vid sju-årsåldern var en duktig elev och hade många vänner, lärarna tyckte om honom och han skötte sin skolgång exemplariskt. Men Semir började så småningom tappa motivationen ju äldre han blev. Han påstår att han till början gick på lektionerna men tankarna var någon annanstans. Efter omhändertagandet av

Socialtjänsten fick Semir tillitsproblem för vuxna, vilket ledde till att han slutade lita på sina lärare och började skolka från lektionerna. Semir började umgås med äldre elever från skolan och tillsammans avvek de från skolans normer. Semir blev anklagad för snatteri och misshandel, vilket ledde till att hans pappa kom i konflikt med skolans rektor och Semir fick byta till en ny skola. De skötsamma eleverna från den nya skolan tog avstånd från Semir som var både aggressiv och utåtagerande. Istället för att umgås med sina jämnåriga på fritidsgården, valde Semir att gå ut och råna personer till början för att sedan ge sig på större rån objekt.

Darko, 30 år

Darko växte upp i en förort i Helsingborg som betraktas som ett problemområde, där många av invånarna levde under svåra socioekonomiska förhållanden. Darkos uppväxt präglas av svåra hemförhållanden, där pappan var alkoholist och mycket aggressiv. Darko berättar vid upprepade gånger hur rädd han var för sin pappa och skräcken varje gång han hörde pappan skrika. Darko skildrar en vardag av misshandel där mamman och barnen utsattes för misshandel dagligen. Enligt Darko, blev barnen ständigt utslängda hemifrån utav pappan utan anledning och fick tillbringa många nätter hos sina kusiner. Detta pågick från att Darko var 3-4 år gammal tills att han fyllde elva år - därefter lugnade pappan ner sig och slutade dricka alkohol.

Darko berättar att hans pappa var en stor profil i den undre världen och var den som började med att smuggla sprit och driva svartklubbar i Helsingborg. Första brottet Darko begick var på order av sin egen pappa, han fick springa runt och dela ut sprit till pappas kunder.

Darko ansåg att familjen hade god ekonomi, men pappan var väldigt snål och Darko fick alltid de sämre fotbollsskorna och de billigaste kläderna. Darko upplevde sin skoltid som väldigt bökgig. I samband med hans dyslexi-diagnos i ettan blev Darko frustrerad när han inte klarade av svåra uppgifter. Hans frustration och rastlöshet ledde ofta till att han blev utkastad från lektionerna. Darko fick rida på hästar istället för att närvara på lektionerna.

Max, 25 år

Max är född och är uppvuxen i en förort i Stockholm tillsammans med sina föräldrar och två bröder. Som liten hade Max svårt att uttrycka sig och kommunicerade via

kroppsspråk. Han vet inte varför han hade svårt med kommunikationen, men tror att hans talförmåga utvecklades sent. I samband med detta hade Max stora aggressionsproblem, som enligt honom berodde på att han hade svårt att uttrycka sig. Han berättar att han blev retad för att han var konstig och detta formade en väldigt utåtagerande och bråkig pojke.

Hemmiljön präglades av våldinslag. Mamman och Max misshandlades av pappan. Max berättar att föräldrarna bråkade dagligen, främst över ekonomiska men även personliga problem. Pappan misshandlade Max för att få ut frustrationen över föräldrarnas gräl eller när han inte skötte sig i skolan. Hans bröder fick däremot inte stryk. Maxs mamma jobbade inom restaurangbranschen och hans pappa var chaufför. Max kände att familjen hade det bra ekonomiskt, Max tyckte att han hade lika mycket prylar som sina vänner och hyran var alltid betald i tid. Bostadsområdet de bodde i var dock ett invandrardominerat område med sämre ekonomiska förutsättningar.

Max uppger att han blev retad under sina tidigare år på grund av att han var, förutom en annan kille, den ende som hade assistent på skolan. Han uppger också att skolkamraterna provocerade Max tills att han gav sig på dem fysiskt. Max säger att han inte var intresserad av att prestera i skolan och all fokus hamnade istället på att han uppfattades som konstig. Han tränade fotboll och var väldigt aktiv inom sporten. Hans tränare var hans förebild. Max menar att han kunde låta bli att busa och begå brott med sina vänner på fritiden för han var upptagen med sporten och läxorna. Tränaren var nämligen noga med att laget var engagerad i skolan och fick betyg, annars fick de inte spela.

Max hittade på bus från och med lågstadiet men begick sitt första "riktiga" brott i gymnasiet och det kan ha varit för att han alltid sett de äldre i förorten begå brott och se allmänt tuffa ut. Max slutade begå brott efter gymnasiet när han enligt honom nådde botten psykiskt och ville ändra livsstil.

Mario, 30 år

Marios familj flyttade till Sverige när han var tio år gammal. Han växte upp i ett välbärgat område i sitt hemland och sedan i en socioekonomisk svag förort i Stockholm. Mario berättar att anledningen till att de flyttade var för att pappan hade flytt rollen som

krigssoldat under det då pågående kriget. Pappan ska också ha upplevt mycket död och obehagliga krigssituationer i under sin tid i militären. Mario beskriver sin hemmiljö som svår eftersom våld och stryk var en del av hans vardag. Han säger vidare att familjen hade ekonomiska svårigheter på grund av pappans spelberoende. Pappan var aldrig där för familjen, menade Max, vilket var jobbigt för hela familjen. Marios mamma var den som försörjde familjen genom att jobba som lokalvårdare. Mario förklarar sina avvikande handlingar med att han var frustrerad över sina hemförhållanden. Mario minns att han var energisk och rastlös som barn.

Vidare menar Mario att han var ambitiös och duktig i skolan fram tills att han träffade sina nya vänner under första terminen i årskurs 7. Mario började då begå brott med sina vänner, brotten var väldigt grova redan från början. Dagarna var ofta fyllda med våldinslag, både utifrån och hemifrån. Han fick stryk dagligen av sin pappa. Han minns att pappan misshandlade honom så pass allvarligt att han bröt näsan. Utanför hemmet var det Mario som misshandlade andra, oftast enbart för "nöjes" skull. Han berättar att de personliga tillhörigheterna som han roffade åt sig från sina offer var bara bonus. Mario tränade kampsport ett tag men valde att ge upp trots att han var duktig, ingen trodde på honom ändå. Han var väldigt populär med en stor vänkrets och fick mycket uppmärksamhet från tjejer och killar. Han tyckte om det. Han älskade spänningen i brott. Mario säger att han särskilt såg fram emot att planera brottet och sedan utföra det enligt planen. Mario begick sitt sista brott när han var 23 år gammal.

7.3 Synen på myndigheter och rättssystemet

När alla intervjuer hade hållits var deras syn på myndigheter och rättssystemet något bland det första som vi hamnade i en djupare diskussion kring. Vi framhåller, enligt sociala band som teoretiska ansats, att en övertygelse om legitima myndigheter och rättvisa lagar är ett band till individerna som avhåller dem från att begå brott. Vi har därför valt att reflektera och analysera över det som ett eget tema. Här belyses våra intervjudeltagares syn på svenska myndigheter och rättssystemet under tiden som brottsaktiva. Avsnittet delas upp efter varje intervjudeltagare.

Semir

Semir kom i kläm med rättsystemet redan när han var 4-6 år gammal. Han blev omhändertagen av socialtjänsten och placerades motvilligt i ett familjehem. Semir kände sig aldrig välkommen i det nya familjehemmet och behandlades illa. Han berättar att hans handläggare från Socialtjänsten inte ville omplacera honom trots hans vädjan om att bli förflyttad eller få bo tillsammans med sina föräldrar. Semir hade samma handläggare i flera år, han beskriver att hatet till handläggaren och rättsystemet växte när han inte fick sin vilja genom. Till slut hamnade Semir på olika institutioner och kände sig motarbetad. Detta slutade med att han slog sin handläggare en dag. Semir berättar vidare att han tappade tillit till alla vuxna och samhället efter incidenten med handläggaren.

Semir berättar att polisen var ute för att sätta dit honom för brott som de misstänkte att han hade begått. För att lyckas med detta kroppsvisiterade de honom varje gång de fick syn på honom, i hopp om att finna något att kunna anmäla honom för eller bara störa honom.

Vi tolkar det som att han inte hade någon som helst övertygelse om att samhället och myndigheterna hade hans och folkets bästa i intresse. Hans band till samhället försvagades i väldigt tidig ålder. Detta gjorde Semir som individ friare från förbindelserna till en laglydig och bunden samhällsmedborgare.

Darko

Darko beskriver polisen som hans värsta fiende, han kände sig förföljd och blev stoppad av polisen så fort de fick syn på honom. Darko blev gripen av polisen vid flera tillfällen och fick tillbringa många dagar i häktet.

“Det är som alla kriminella, jag hatade polisen. de var mina ovänner, mina fienden. Så de e naturligt för en kriminell så de e de som hindrar dig, det är de som tar dig.”

Darko kände sig orättvist behandlad av polisen som ständigt patrullerade runt om hans område. Patrulleringen störde Darko och hans vänners aktiviteter, som till stora delar handlade om alkohol och droger.

Vändpunkten skulle komma tidigare än vad Darko själv trodde. Kontakten med Socialtjänsten ser han som en lyckad tid. Han hade stor respekt till socialarbetarna, i synnerhet till behandlingspedagoger som förändrade hans verklighetsuppfattning och gav honom emotionellt stöd. Under behandlingen fick Darko berätta om sin uppväxt och med hjälp emotionella samtal fick reflektera kring saker och ting som hade gått snett i hans liv.

“Jag slog min tjej, jag trodde att det var normalt. Jag trodde att de var så man behandlade kvinnor. Det är det jag har sett när jag växt upp, att min mamma har blivit slagen och hon har accepterat det. Jag trodde att det var så man behandla en kvinna, tills jag hamnade på behandlingshem. Det var där jag började inse mycket liksom att, allting har varit fel men det är den bilden jag har haft. De e så man behandlar folk och så”.

Farrington & Welsh (2008:68f) påpekar att pojkar tenderar att ta efter pappans beteenden, och kvinnomisshandel var en norm i Darkos familj under hans uppväxt. Misshandeln av sin före detta partner är ett illustrativt exempel på hur brottsliga beteenden tenderar att överföras från pappa till son. Vistelsen på behandlingshemmet var lyckat för unge Darko och ledde till att han tog avstånd till både droger och alkohol, men det är framför allt hans kvinnosyn som förändrades.

Max

Här citeras Max, när han svarar på hur hans bild på rättssystemet såg ut under tiden han var brottsaktiv och om synen har förändrats sedan dess svarar han;

“Nej. Det har den inte. Den enda bilden jag har haft är att den inte är bra. Den är inte hård nog. Jag tycker inte att det är... Jag undrar bara hur dem tänker ibland. Jag har alltid undrat hur dem tänker när dem straffar och hur hårt dom straffar beroende på brott. Typ. Våldtäkter och mord leder till, vi kan säga 4-5 år. Men Ekobrott leder typ till livstid. Ja, det är den bilden jag har haft, och jag har den fortfarande idag(skrattar tyst).”

Detta speglar tydligt, enligt vår tolkning, intervjudeltagarens bild om att han saknar förtroende för rättssystemet, på grund av dess brister i utdömandet av straff. Han menar att den inte är tillräckligt hård och visar att rättssystemet har en förvrängd syn av vilka straff som bör dömas grövre enligt straffskalan.

Detta är en vanlig föreställning som finns hos människor - enligt Wibes enkätundersökning från 1990, riktad till 18-27 år gamla - som ansåg att straffen för våldsbrott och narkotikabrott var alldeles för låga. Straffen för t.ex. svartjobb och deklaraionsfusck låg på en godtagbar nivå men bör inte se skattefusket allvarigare än grov misshandel, beväpnat rån och inbrott i hemmet (refererad i Åkerström & Sahlin, 2000:230f). Vi tror att intervjudeltagare försöker berätta att straffskalan rättfärdigar den icke fysiska staten som offer men inte den fysiska människan som då inte är mer värd än pengar.

Detta kan också tyda på att Max menar att brotten är ett "rationellt val/rational choice" till att folk väljer att begå brotten just för att straffet är lågt i proportion till brottshandlingen. Det är värt att begå straffet för även om man blir tagen så är inte straffet tillräckligt avskräckande. Höjdes straffet skulle färre begå det (Akers & Sellers, 2012:23). I relation till vår teoretiska ansats, sociala band, är det tydligt att Max saknar övertygelse om att lagstiftningen är rättvis. Max hade/har därför ett svagt band till det fjärde elementet om att tron på att lagstiftningen är det moraliskt rätta minskar risken för att bryta mot den (ibid. s. 119).

Intervjudeltagaren Max berättade att han inte hade mycket kontakt med polisen men sade att de gjorde bara sitt jobb och det var hans ansvar att se till att inte bli tagen för sina brott. Detta uttalande pekar på att just polisens arbete var rättfärdigat i förhållande till deras tilldelade arbetsuppgifter.

Mario

Till frågan om vad Mario tyckte om rättssystemet och polisen under tiden han begick brott, fokuserade han endast på polisen och det lät såhär;

“Eeh. Jag hatade varenda polis. För att dem störde mig genom att jag var kriminell. Och sen så fanns det också poliser som var idioter. Asså när man inte gjorde någonting så fick man ändå stryk och dom la in oss i en piketbil och kastade av oss lite här och där. Bara för att vi var inne i stan kl. två på natten. Och då gjorde vi på riktigt ingenting. Såå, jag hatade såna här. Socialtjänsten, polisen och sånt. Just då iallafall. Jag tror att alla kriminella inte gillar socialen eller polisen o sånt”

Marios bild på polisen avger den typiska bilden av kriminella versers polisen och hatet de har för varandra. Även en tilltro till socialen saknas. När vi diskuterade vilken roll hans utländska härkomst har haft i hans liv återkom han till polisen och sade:

“Ja, man kände sig lite annorlunda behandlad med tanke på att det var då det här med att, polisen behandlade ju oss annorlunda, när vi var på stan och så. Bara det kanske, hatet, kanske växte ännu mer. För vi kunde bara promenera kl.1 på natten inne i stan. Och du vet, vi kunde få stryk från polisen. Och det, det är en särbehandling alltså. Hade jag kanske hetat Olsson, så kanske jag inte hade fått den behandlingen av just polisen.”

Detta tycker vi skildrar en bild av att Mario känt sig kränkt av polisens beteende. Han har känt sig stämplad som en kriminell invandrare av polisen trots att han inte gjort något fel. Enligt Mario gick det så långt att polisen misshandlade dem och “jävlandes” med att lämna dem på andra sidan stan (valde att inte skriva ned förorterna som nämndes) även fast polisen visste var de bodde var något som än idag berör Mario i hans berättelse. Han upplevde det som oerhört orättvist.

Att svenska polisen och rättsväsendet diskriminerar invandrare är ett återkommande tema i de relativt få studier som gjorts. Avhandlingar som gjorts kring polisens arbete i Sverige tyder på att det finns en förekommande ökad misstänksamhet mot invandrare samt att polisen tenderar till att rikta sitt arbete mer på personer med utländsk bakgrund (Pettersson, 2013:199). Detta är upplevd diskriminering, som vi inte vet med säkerhet bero på just den utländska bakgrunden. Dock är sättet de blev behandlade av polisen återkommande i hans berättelse och Mario kände att det var på grund av det. Detta påstående stärks eftersom intervjudeltagaren sa vid ett annat tillfälle att det inte gick att behandla “vanliga” svenskar på det sättet de behandlade “oss” (invandrare).

Polisens arbetsmetoder ökar uppmärksamheten mot bland annat unga invandrare som leder till att dessa får en högre upptäcktsrisk och på grund av detta riskerar de att bli överrepresenterade i brottstatistiken jämfört med deras andel i befolkningen av den faktiska brottsligheten (ibid. s. 200).

7.4 Riskfaktorer i skolan

Detta tema handlar om att identifiera riskfaktorer i skolmiljön hos intervjudeltagarnas livsberättelser. Tydliga riskfaktorer som återfanns hos intervjudeltagarna var i samband med en bristande skolmiljö. Riskfaktorerna kan, enligt Sundell & Forster (2005:8), vara dåliga betyg och omdömen, dåligt skolklimat, bristande intresse för skolan och skolk. Sundell & Forster (2005) beskriver "bristerna" inom skolan som en kausalt kedja där det ena kan utlösa det andra. Men andra ord tenderar t.ex. personer med dåliga betyg att tappa intresset för skolan och skolka i större omfattning (ibid.).

En gemensam faktor hos samtliga intervjupersoner var att ju äldre de blev desto mer distanserade de sig från skolan och dess normer. Tre av intervjupersonerna var till en början väldigt duktiga i skolan och deltog aktivt på lektionerna och låg på samma eller högre kunskapsnivå som deras jämnåriga kamrater medan den fjärde diagnostiserades med dyslexi och hade stora skriv-och lässvårigheter. Avvikelserna inom skolans ramar kom i takt med att skolarbeten blev omfattande och svåra. Flera av intervjupersonerna påpekar att de slutade att engagera sig i uppgifter som de tyckte var långa, tråkiga eller svåra att lösa. Detta ledde till att deras kunskapsnivå sjönk jämfört med jämnåriga kamrater. Motgångarna i skolan ledde primärt till bus i klassrummet, för att sedan utvecklas till avvikande beteenden som stred mot skolans normer.

Nedan kommer ett exempel ur Semirs liv. Han berättar om hur han gick från att vara en skötsam elev till att tappa motivationen och tillbringa tiden i klassrummet med annat än skoluppgifter.

"[...]Jag brukade plugga, jag kunde rätt så bra, hade inga svårigheter. Men sen dem sa att jag tappat motivationen ju äldre jag blir, att jag struntat i det, jag närvarande inte

längre. Till början lekte jag mycket med mobilen, jag hade mobil, fick allt av mina föräldrar. jag brukade kolla på Simpsons i klassen tex. förutom bus och skit man gör på rasterna som inte lärarna får reda på i klassen säger de att jag har slutat anstränga mig[...]”.

Tre av intervjupersonerna - Semir, Max och Mario - fick stöd i form av assistenter som följde med dem under skoltid, dels för att få dem att stanna i klassrummet, men även att försöka integrera dem i skolmiljön.

Insatserna var väldigt effektiva på kort sikt och ledde till att intervjupersonerna åter deltog i lektioner och med stöd av elevassistenterna kunde klara av längre och svårare uppgifter. Det sociala samspelet med andra individer i skolan blev automatiskt bättre efter assistenternas ankomst. Men intervjupersonernas utsagor vittnar om hur skolans insatser fick kontraproduktiva effekter på intervjupersonernas liv i det långa loppet. Efter några månader med assistent insatser kände intervjupersonerna sig för övervakade och återgick till det gamla mönstret av skolk, bus samt inte lyda eller studera i klassrummet.

Darko återger om situationen om sin assistent;

“Skolan hade anställd en resursperson som satt med mig i klassen, jag tänkte vad är det jag gör mannen, överdriv inte. “Soc.” gjorde värsta grejor’ av det hela. I början lyssnade jag på han och han hjälpte med skolarbetet, men sen blev jag trött på honom. Jag brukade rymma från han”.

Intervjupersonernas skolgång genomsyrades av flera riskfaktorer som enligt Andershed & Andershed (2005) kan leda till avvikande beteenden. Individuella riskfaktorer som bristande skolintresse, skolk, dåliga betyg mm. är exempel faktiska prestationer som påverkar elevernas skolgång negativt. Men även andra skolrelaterade faktorer som påverkar individerna negativt. Dessa faktorer är, menar Andershed & Andershed, bristfällig kommunikation mellan elever och lärare samt emellan lärarna. Forskning visar att barn med riskfaktorer tenderar att dras till varandra och riskerar att ta efter varandra (Andershed & Andershed, 2005:54f).

Att barn med riskfaktorer dras till varandra var tydligt i Max fall. Max berättar att hans enda anknytning till skolkamrater var en elev som också visade på låga ambitioner i skolan och var utåtagerande. Att båda hade assistenter och var utåtagerande var det enda dem hade gemensamt men det räckte - så de började busa tillsammans. I övrigt saknade han anknytning till både klasskamrater och lärare. Max berättar, likt Darko, att han brukade spendera rasterna med att gömma sig från assistenten. I fortsatt linje med assistenter och kontraproduktivitet berättar Max, upprepade gånger, att han provocerades mycket av hans omgivning i skolan. Han blev retad för att han var konstig och hade assistent vilket han menar utlöste starka utbrott av aggressioner och han hamnade i bråk med de andra eleverna.

Vidare identifieras strukturella brister i skolans insatser och skolmiljö utifrån ett av Maxs citat:

“[...]Jag har haft assistenter under mina tidigare... under typ lågstadiet hade jag assistenter. Gick en skola här i förorten. (haha) Bara det var ett problem. För att.. Det är inte som det är inne i stan, så är det bara. Det är inga fördomar, det är fakta. Här är det alltifrån utbildade lärare, och typ, jag hade assistenter som inte ens var riktiga, dom var inte utbildade assistenter. Dom var mer där för barnpassning. Så egentligen, det hjälpte inte. Jag kanske hade sju assistenter på två år. [...]”

Det framkommer i Max uttalanden att skolan låg i ett geografiskt utsatt område, och att han inte fick den hjälp han behövde för att integreras i en skolmiljö. Personalens brister visar på att skolan inte hade tillgång till utbildade pedagoger. Vi kopplar detta till empiriska studier som visar att barn som växer upp i socioekonomiskt svaga områden som saknar välfungerande skolor, föreningsliv mm. tenderar att hamna i utanförskap och löper större risk att träffa andra barn med riskbeteende som de tar efter (Sarnecki, 2009:172).

Enligt Mario själv var han väldigt ambitiös och en av de duktigaste eleverna fram till årskurs 6. När han började i sjuan fick han veta att man inte får betyg första terminen och kom samtidigt i kontakt med busiga skolkamrater och det var där allting började. Han säger att det var då han började skolka och med tiden tappade han anknytning till klasskamrater och lärare. Mario berättar att den nya bekantskapen och beteendet ledde

till att lärarna och rektorn anklagade honom för saker som han inte hade gjort och att han tappade motivationen till att närvara på lektionerna.

Det var, enligt Mario, under denna tid som brottsligheten tog plats i hans liv och det eskalerade fort. Efter en kort tid tillsammans med sina nya kamrater började han begå personrån och åkte till andra skolor för att spöa ner elever som kom i konflikt med någon i hans gäng. Efter ett år av det här beteendet stängde skolan av honom och ingen annan vanlig skola ville ta emot honom. Så han fick börja på en specialskola med fyra elever och tolv lärare. Men det var för sent - Mario berättar att han börjat älska det kriminella livet med all spänning som det vanliga livet inte kunde ge.

Gemensamt för Max, Mario och Semir var att deras föräldrar ställde krav på deras barn att prestera i skolan. Detta i sig kan ses som en skyddsfaktor då föräldrarna värderade utbildning vilket borde uppmuntra dem till att sköta skolan. Föräldrarna menade att det var viktigt med åtaganden till utbildning som konformt livsmål för att kunna få ett arbete och följa den legitima samhällsordningen som vår teoretiska ansats påpekar (Sarnecki, 2009:243).

När de inte skötte skolan som föräldrarna förväntade sig; svarade föräldrarna med våld. Mycket av våldet som de tre fick stå ut med hemma var på grund av hur de skötte skolan. Föräldrarnas våldsamma lösning på problemet, kan betraktas som en riskfaktor då disciplinen var för sträng. Ett samband mellan föräldrars stränga straff och barns avvikande beteende har påträffats i en longitudinell studie av Patricia Cohen och Judith Brook (1995) (refererad i Farrington & Welsh, 2008:74). Barnen agerar alltså mer avvikande när disciplinen är för hård.

7.5 Skydds-och Riskfaktorer

Detta avsnitt handlar om att identifiera risk-och skyddsfaktorer under uppväxtförhållanden fram till vuxen ålder, avsnittet har delats upp efter intervjudeltagarna.

Det är anmärkningsvärt att alla intervjudeltagare hade bristande familjeförhållanden såsom svag familjeanknytning och låg föräldrar tillsyn. Frånvaron hos ena föräldern

genomsyrade alla fyra berättelser. Familjerna var på flera sätt dysfunktionella och påverkade barnen markant på olika sätt.

För att spegla detta ur ett forskningsperspektiv menar Sampson och Laub (refererad i Carlsson & Sarnecki, 2016:58f) att den grundläggande orsaken till uppkomsten av avvikande beteenden i tidig ålder är låg informell social kontroll inom familjen och skolan. Familjen är den första och viktigaste källan till informell social kontroll i tidig ålder, det är i familjen som barnen bl.a. lär sig om livets normer, och värderingar (ibid.). Barn formas alltså av sina föräldrar och syskon under uppväxten. En stor del av vår självkontroll kommer från tidiga familjeförhållanden och hur vi uppfostras och föräldraskap under barnets tidiga år är avgörande för vår självkänsla (ibid. s. 46f).

Semir

Riskfaktorer har ständigt varit närvarande under hela Semirs uppväxt. För att ge en överskådlig bild över Semirs familjeförhållanden tar vi oss tillbaka till en händelse som ägde rum långt innan Semir föddes. När Semirs pappa var 19 år blev han vittne till ett brutalt mord på sin egen pappa, när fadern brändes levande av soldater i sitt hemland. Händelsen satte djupa spår i Semirs familj som bestämde sig att fly landet. Semir berättar att under hans uppväxt var pappan svårt traumatiserad och var ständigt frånvarande. För att klara av ekonomin i det nya landet, arbetade pappan på ett lager och drev två pizzerior (med lånade pengar). Detta ledde till att pappan var ständigt upptagen med sina arbeten och hade inte tid över för Semir och hans syskon. När pappan väl kom hem fick han höra att Semir inte hade skött sig och oftast slutade med att han misshandlade sonen Semir.

Semir berättar att han tillsammans med syskonen blev omhändertagna av Socialtjänsten när han var fem år gammal, men pappan lyckades med att "kidnappa" barnen och skicka hem de tillsammans med mamman till hemlandet. Pappan blev häktad för "människorov", men släpptes kort tid innan familjen åter flyttade till Sverige.

"Soc. ville ta oss när vi var små, så det som hände var att min farsa skickade oss till hemlandet med min mamma och polisen tog in honom och fick vara där för kidnappning

om oss du vet för att vi har egentligen blivit omhändertagna av SOC men han ville inte att vi skulle växa upp utanför familjen, att vi skulle splittras, det ville han inte”

Vidare kan vi koppla Semirs uppväxt till Benson (2013) (refererad i Carlsson & Sarnecki, 2016:20f) som menar att individens nära omgivning, i synnerhet familjen har stor påverkan på individens utveckling. Hela Semirs uppväxt har präglats av riskfaktorer som Benson (2013) förklarar kan leda till avvikande beteenden. Familjens storlek, pappans frånvaro och trauma, många flytt m.m. formade Semir till en asocial och utåtagerande individ. Riskfaktorerna hade ingen omedelbar effekt på brottslighet hos Semir, i linje med (Sampson och Laub), men avståndet till personer med samhällsetablerade normer och värderingar ökade ju äldre Semir blev och de nya förändringarna ledde till han hamnade i brottsliga kretsar och började begå brott tillsammans med sin nya bekantskap (Carlsson & Sarnecki, 2016:20f).

Brott blev mer frekventa och allvarliga med tiden, det började med ett oplanerat rån på en kiosk där Semir och hans vänner bröt sig in och tog med sig fyrverkerier. Men större tankar växte in hos gänget efter rånet och brottsobjekten/rånen blev mer omfattande och frekventa med tiden.

Darko

Darko växte upp i ett utav Helsingborgs mest utsatta områden, med hög kriminalitet och låg arbetslöshet. Pappan var arbetslös och tillbringade dagarna med illegal verksamhet, i form av svartklubbar och försäljning av alkohol och droger för att kunna finansiera sitt missbruk. I Darkos återberättelse om sin pappa avbildar han en väldigt våldsbenägen och impulsiv far som straffade barnen stenhårt. Darko berättar om hur skräckslagen han blev varje gång pappa skrek på honom, i citaten nedan;

”Vi fick stryk och han skrek jo, MYCKET USCHHH. Han kunde skrika mycket, ibland när jag var liten faktiskt, utan och ljuga du vet, ibland hade man ju man hade gjort något litet men när man hörde hans röst man blev så rädd så man kissade på sig när man var liten. Så rädd var jag för honom när jag var liten.”

Vi tolkar flera brister i faderskapet hos pappan som är direkt korrelerade med brottslighet. Men det fanns även andra riskfaktorer som påverkade Darkos beteenden, Darko berättar att hans vänner hade stor inverkan på hans brottslighet. Brotten begicks tillsammans med individer som han hade nära relation till. I samband med brottsaktiviteter träffade han nya vänner, som accepterade honom för den han var.

Darkos starka band till brottsliga kamrater och pappans dysfunktionella faderskap låg till grunden för uppkomsten av avvikande beteendet hos Darko. Sampson och Laub (refererad i Carlsson & Sarnecki, 2016:58f) menar att den grundläggande orsaken till uppkomsten av avvikande beteenden i tidig ålder är låg informell social kontroll inom familjen och skolan samt individens band till brottsliga kamrater.

Enligt Darko tog hans brottskarriär slut när han träffade sin tjej, tillsammans tog de beslutet att avstå från kriminalitet och påbörja nytt liv med nya rutiner. I linje med Carlsson (2014) ledde partnerskapet till förändringar i Darkos sociala kontroll, självbild samt rutinaktiviteter som i sin tur avledde Darko och hans tjej från den brottsliga banan.

Max

Max sa att familjemedlemmarna hade ett väldigt åtskilt liv och de saknade starka band till varandra. På frågan om de hade familjeaktiviteter eller ett starkt band till familjemedlemmarna till sin egen familj sade han:

“ Jag gjorde mer saker med min farbror och mina kusiner. Hemma, nej. Mycket problem hemma. Så föräldrarna var upptagna med deras tjafs och jidder. Min storebrorsa levde sitt liv. För att, lillebrorsan är yngre, alltså fem års skillnad. Sen är storebrorsan elva år äldre , så han levde sitt liv typ. Och lillebrorsan var bara liten. Så nej. Det var rätt, rätt... glest. Men ändå, jag skulle inte säga att det var jätteglost. Vi var ju sådär familj, men alla typ levde i sin egen bubbla skulle jag säga.”

Trots att hans familj inte hade en stark relation till varandra så skulle man kunna tolka detta som att hans farbrors familj ersatte den relationen och fyllde rollen som en slags skyddsfaktor. Han upplevde inte hemmiljön som trygg då han såg den som en plats för “tjafs och jidder”.

Barn som utsätts för våld utvecklar vidare ofta ett impulsivt beteende (Farrington & Welsh, 2008:66). Max sa att många av hans handlingar var slumpmässiga och han gjorde dem utan att veta varför. Det här var en av anledningarna till att han stämplades som konstig. En gång, berättar han, att han hällde vatten över sina föräldrars huvud vid matbordet utan särskild anledning och utan att själv förstå varför. Han har i vuxen ålder reflekterat över sitt beteende men har inte riktigt förstått varför han handlat som han gjort.

Självkänslan var inte hög hos Max vilket han hela tiden kommer tillbaka till. Självkänslan sjunker hos barn som utsätts för misshandel (ibid.). Max berättar att självförtroendet sjönk markant under perioder hos Max och han led av ångest och depression under en väldigt lång tid, efter gymnasiet. Orsaken till detta var att han har alltid varit stämplat som konstig och han kände sig utanför. Max talar om att han inte kände sig tillräcklig och förklarar att hans dåvarande syn på sig själv var kall och orättvis. Han såg sig själv som meningslös och inte klarade sig på egen hand utan en flickvän, assistent eller annan hjälpande hand vid hans sida. Han hade haft dem vid sin sida under hela livet och det hade satt sina spår när han förlorade dem. Även här visas en bieffekt av att ha en assistent då Max kände sig otillräcklig när assistenten inte längre fanns inom räckhåll. Detta motverkar syftet av att ha tillfälligt extra stöd för att sedan kunna klara sig på egen hand. Vi hävdar att i Maxs fall gjorde assistenterna mer skada än nytta.

Max begick färre brott när flickvännen var vid hans sida eftersom han kände att hon brydde sig och inte ville att han skulle syssla med dumheter. När han förlorade sin flickvän mådde han som värst och tappade viljan att leva. Han fortsatte att begå brott och använda droger regelbundet. Han menar att han tänkte att han inte har något kvar förlora nu.

Enligt Carlsson, (2014:107), kan personer som har tagit en "paus" från kriminalitet begå brott på nytt eftersom de nya förändringarna bidrar till förändringar i individens sociala kontroll och i strukturen av individens rutinaktiviteter. Detta leder till en frustration över

det konventionella livets begränsningar som i sin tur ger upphov till brott och fortsättning av den kriminella karriären (ibid.).

Mario

Mario berättade att hans pappa var spelberoende och sällan hemma, särskilt under kvällarna. När pappan väl var hemma misshandlade han Mario ofta och våldet riktades endast mot Mario och inte hans mamma eller syster. Mario säger att han fick ta emot stryk även fast han inte gjort någonting särskilt och pappan fortsatte att slå ända tills Mario slutade gråta. Mario tror att misshandeln pågick fram tills att Mario var runt 18 år. Enligt intervjudeltagaren ville han inte anförtro sig till mamma och nu i efterhand har han reflekterat över det. Han såg henne som någon som bara tjatade på pappans frånvaro och alla problem så hon blev bara "gnällig" i hans ögon. Intervjudeltagaren kan inte minnas att familjen någonsin hittade på aktiviteter tillsammans, det verkade så främmande att han hänskrattade när han hörde frågan.

Han förklarade sin uppfostran såhär;

"[...] Jag växte upp lite, lite som jag ville. Asså det var som att jag uppfostrade mig själv. Farsan var aldrig hemma, du vet. Spelnarkoman. Eeh, morsan hade det mycket tufft. Eehm, jobbade som städare. Vaknade tidigt, kom hem väldigt sent. Så ja, min syrra och jag är nästan lika gamla. A.a., så jag var ganska mycket. jag var nästan aldrig hemma såå... Och jag hamnade lätt, i tidig ålder i utanförskap. Asså, jag hamnade fel på en gång och det kändes som bedövningsmedel för mig då, det var ganska mycket på problem där hemma, med tanke på omständigheterna hemma och så."

Mario avbildar en tydlig bild av att vantrivas hemma. Han berättar att han försökte vara hemma så lite som möjligt för att slippa komma ihåg hur situationen såg ut där hemma. Tjafsande föräldrar, tjatig och missnöjd mamma och fysiska våldet ville han rymma från. Det var rena "bedövningsmedel" att komma ifrån hemmet. Intervjudeltagaren fick frågan vad han gjorde med känslorna kring den grova barnmisshandeln hemma och hur han upplevde det och han svarade;

"Då... Jag kände ilska såklart. Jag kände tomhet. Jag tänkte.. barn... Alltså om de inte fick trygghet hemma så finns det ingenstans. Och, jag hade en vän. En a.a., som var i

samma sits. Så varje gång han eller jag fick stryk eller att det vart lite för mycket hemma. Så rymde vi hemifrån och kom tillbaks efter kanske två veckor. Så, vi bodde lite här och där”

Vi tolkar detta som att Mario kände sig uppgiven och otrygg hemma. Hans enda lösning och protest mot våldet hemma var att rymma hemifrån. Och han hittade tröst hos en vän som hade en liknande situation och de båda ställde upp för varandra när den andra hade det jobbigt. Att Mario inte känner sig säker hemma och söker annan trygghet är i sig en riskfaktor. Att bo “här och där” ingår inte i de rutiner som barn behöver. Vi tror att Mario hade kunnat ha sin mamma som en skyddsfaktor i den utsatta miljön han levde i. Mario berättar att mamman tog avstånd från Marios brottslighet och ville få honom att sluta. Mario säger att han valde att se henne såsom sin pappa gjorde - tjatig och gnällig. Vi tror också att mammans långa arbetspass för att försörja familjen hindrade honom från att få ett större emotionella band till henne.

Barn som utsätts för våld tenderar till att själva utveckla ett aggressivt beteende. Forskning har indikerat på att barn som utsätts för våld löper större risk för att anhållas för våldsbrott under ungdomstiden. Samma barn tenderade till att överhuvudtaget utveckla ett brottsligt beteende (Farrington & Welsh, 2008:65).

Marios tidiga brott karakteriserad mycket av våld. När han väl började begå brott i årskurs sju gick det fort, över till grova våldsbrott. Intervjudeltagaren menar att många av de grova misshandelsfallen han begick var helt oprovocerade. Han och hans vänner sökte konstant bråk genom att provocera fram intriger. De skrek “Vad fan glör du på da?!” till personer som varken sagt eller gjort något men påstod att personen “tittade snett” även fast hela gänget visste att så var inte fallet. De älskade våldet, tuffheten och spänningen. Han säger själv, efter att ha funderat mycket över sina ungdomsår att det kan ha varit för att våld var en lösning för pappans frustration och han försökte ta till samma medel.

Miller (1958) hade en subkulturteori om att individer som kommer från hushåll där det saknas en fadersgestalt söker sig till brottsliga aktiviteter och därigenom vill finna manliga rollmodeller. Värderingarna som tuffhet, bråk, spänning och oberoende

återfanns såväl hos dessa unga underklasskillar som i den brottsliga världen (Sarnecki, 2009:186). Impulshandlingar som nämndes tidigare, var också något som präglade Marios uppväxt. Han gillade att begå impulsartade handlingar. Ett exempel är att han sökte spänning hela tiden och ett tag fick han det ur kampsporten han tränade. När han tröttnade en kväll fick han en impulshandling att råna stället och aldrig återvända. Ett annat exempel på spänning och impuls var att Mario och hans vänner kunde råna personer på gatan, bara för adrenalinets skull.

8. Avslutande diskussion

Kapitlet kommer att delas upp i fyra olika avsnitt. Den första handlar om studien i förhållande till dess syfte, frågeställningar och teoretiska ansats. Den andra kommer att ha en genomgång gällande tidigare forskning i förhållning till vår studie. Det tredje avsnittet vill redogöra vår slutsats och hur man kan förhålla sig till vårt arbete samt den fjärde om förslag till fortsatta studier.

8.1 Studiens syfte och teoretiska ansats

Syftet med detta arbete var att undersöka och beskriva hur riskfaktorer i uppväxten kan ha påverkat brottsligheten hos personer med invandrarbakgrund i utsatta områden.

De 3 frågeställningarna vi tog oss an för att uppfylla syftet var följande;

(1) *Hur ser intervjudeltagarna på sina uppväxtförhållanden?* För att ha möjlighet att få svar på detta frågade vi om barndom, tonårstid, skoltid, sociala och ekonomiska förhållanden.

För att uppfylla syftet och frågeställningarna formade vi tre teman i analysen. En handlar om att presentera bakgrunden till de fyra personerna, den andra syftar till att belysa personernas syn på rättssystemet och svenska myndigheter. Den tredje vill identifiera riskfaktorer i skolmiljön utifrån intervjudeltagarnas berättelser.

Genom det första temat fick vi en överskådlig bild av de livsberättelser som hållits och dess karaktär. Det fanns många aspekter som belystes i de olika livsberättelserna men

det förekom mycket inslag av våld, tjafs mellan föräldrarna, föräldrarna hade lågbetalda eller inga jobb och låg inkomst.

Två av deltagarna hade pappor som skadats traumatiskt under deras tid i militären. Detta skapade två aggressiva och våldsamma pappor som också distanserade sig från sin familj.

Gemensam nämnare hos alla fyra intervjudeltagare var en låg socioekonomisk bakgrund, i samband med att familjen kom till Sverige från annat utomeuropeiskt land. Samtliga intervjudeltagare beskrev sig som otroligt busiga, impulsiva och bar på en enorm aggression på grund av hemsituationen. De kände att en stor frustration och behövde få utlopp för deras känslor.

Vi vill fortsätta med att besvara vår andra frågeställning, som formulerades följande; (2) *hur kan intervjudeltagarnas livsberättelser förstås och tolkas utifrån sociala band-teorin?*

I enlighet med vår teoretiska ansats, sociala band av Hirschi, har vi undersökt hur intervjudeltagarnas livsberättelser kan förstås och tolkas utifrån teorins fyra element. Det första elementet gällande anknytningen menas *anknytningen* till konventionella personer/aktiviteter och detta kan vara relationen till föräldrar, skola, kamrater m.fl. (Sarnecki, 2009:242).

Vi kan börja med *anknytningen* till föräldrar, som avgörs av hur föräldraskapet har varit i den unges liv. Föräldraskapet mäts bland annat genom att studera föräldrarnas tillsyn, disciplin samt kommunikationen och relationen med föräldrarna (Akers & Sellers, 2012:117f). Hos alla fyra deltagare saknades relationen till en eller båda föräldrarna. Banden var väldigt försvagade mellan både föräldrar och syskon. Pojkarna levde ett ganska ensamt liv då kommunikationen med föräldrarna var väldigt låg och pojkarna kan periodvis betraktas ha fostrat sig själva. Föräldratillsynen var låg och intervjupersonerna var relativt fria till att göra vad de ville på fritiden. Disciplinen var antingen periodvis för svag eller för sträng. Disciplinen var svag när pojkarna ändå gjorde vad de ville, så länge föräldrarna inte fick reda på det. Men i vissa fall gick det för långt och grov barnmisshandel var vardag. Som vi tolkade det i analysen, resulterar

det i att en skyddsfaktor (disciplin) blir en riskfaktor. Hirschi menar att om det finns en anknytning till föräldrar eller kamrater, spelar det mindre roll om föräldrarna eller kamraterna är brottsliga. Det emotionella bandet är det viktiga och barnet kommer inte att utveckla ett brottsligt beteende endast för att föräldrarna eller kamraterna är det (ibid.). I vår studie finner vi att det emotionella bandet kan visst ha haft en negativ effekt på intervjudeltagarna.

Vi exemplifierar detta genom intervjudeltagaren Darko som hade starka band till brottsliga kamrater och brottsliga pappan. Dessa relationer var bland orsakerna till att Darko klev in i den illegitima samhällsordningen. Fadern beordrade pojken Darko att dela ut smugglad sprit till pappans kunder. Sampson och Laubs (refererad i Carlsson & Sarnecki, 2016:58f) beskriver den grundläggande orsaken till uppkomsten av avvikande beteenden i tidig ålder är bland annat på grund av individens band till brottsliga kamrater.

Samtliga hade svaga eller så småningom inga band knutna till studier och skolan. De skolkade i stor utsträckning och relationen till skolkamrater var klen. Relationen till lärarna var om inte obetydlig, väldigt brusten då det fanns en misstro från lärarnas sida om att det var just han (intervjudeltagarna) som hade busat eller stört stämningen även om så inte var fallet.

Med det andra elementet, menas *åtagandet* som görs till den konforma samhällsordningen och livsmål, det vill säga utbildning, arbete och ett hederligt liv (Sarnecki, 2009:243). Ju större åtaganden människor gör i konventionella livsmål desto mer har de att förlora och detta rationella tänkande avhåller dem från att begå brott (Akers & Sellers, 2012:118f). Intervjudeltagarna har ett lågt åtagande i konforma livsmålen och riskerar därför inte att förlora något. Det rationella tänkandet för dem blir att göra vad de vill och kan begå brott, när de ändå inte har något att förlora.

Det tredje elementet som kallas *delaktighet* innebär engagemanget i konventionella aktiviteter, exempelvis att göra läxor, umgås med familjen, arbete, sporta och föreningsliv. Tanken här är att en individ avhålls från brottslighet för att den är för

upptagen eller individen är för sysselsatt i konforma aktiviteter att den hindras från brottsliga aktiviteter (ibid.). Detta kan beaktas som en rutinaktivitetsförklaring till varför individen inte har tid eller möjlighet till att begå brott (Andersson, 2001:33). Max och Mario var engagerade i sportlivet men det hindrade dem inte från att helt avstå från att begå brott. Max hindrades periodvis då träningsledaren var sträng och ville att pojkarna skulle sköta sig i skolan och på fritiden. Träningsledaren höll också aktiviteter för att stärka gemenskapen hos laget. Men han hittade vägen tillbaka. Mario däremot, berättar att kampsporten var bara ett sätt att få ut frustrationen och när han kände att han inte längre fick ut den stimulansen rånade han lokalen och återvände aldrig igen. Det ska dock tilläggas att han inte hade en stark anknytning till träningsledaren och övriga deltagarna.

Den tredje frågeställningen lyder; *(3) Vad hade intervjudeltagarna för syn på svenska myndigheter och rättsystemet under tiden de var brottsaktiva?* För att besvara det knyter vi an till det fjärde och sista elementet av sociala band teorin.

Det sista elementet menar Hirschi kräver en *övertygelse* om samhällsordningen är legitim. Individerna stödjer och har en allmän positiv attityd gentemot lagstiftning, myndigheter, normer och vill att de ska följas. Reglerna är till för allas bästa och är moraliskt korrekta. Ju mindre en person anser att den behöver följa reglerna desto större är risken att denne bryter mot dessa (Akers & Sellers, 2012:119). Detta element fick ett helt tema i analysen, där deltagarnas syn på rättsystemet och svenska myndigheter belystes. Samtliga hade en låg eller ingen övertygelse till att myndigheterna och lagstiftningen var för medborgarnas bästa. Även om en intervjudeltagare hade en väldigt positiv syn på en myndighet och upplevde den som livsförändrande, så var den fortfarande skeptisk mot polisens sätt att arbeta. Detta gjorde att en full tillit och övertygelse aldrig gjordes från intervjudeltagarna till myndigheterna. Tre intervjudeltagare speglade någon slags förföljelse i polisens arbetsmetoder. Polisens metoder var att de patrullerade nära intervjudeltagarna, kroppsvisiterade oftare än nödvändigt, övergav dem mitt i natten på andra sidan stan för att "jävlas" eller tog i med onödigt hårda handskar och detta fick dem att ogilla polisen.

Denna diskriminering har påträffats i studier som gjorts kring rättsystemet samt polisens arbete i Sverige tyder på att det finns en förekommande ökad misstänksamhet mot invandrare. Polisen tenderar till att rikta sitt arbete mer på personer med utländsk bakgrund. Detta kan vara en del till förklaringen varför invandrare som grupp åtalas för fler brott (Pettersson, 2013:199f).

Vår teoretiska ansats var väldigt grundläggande och förenklade vårt sätt att inhämta material till studien. Den underlättade även sättet att tolka materialet. Dock kan den kritiseras för att vara för basal och saknar förmågan att förklara varför individen som har svaga eller inga band till de fyra elementen slutar begå brott. Gränsen för vad som är "svaga" band/relationer är svårt att avgöra.

8.2 Tidigare forskning i förhållning till studien

Studier om livsloppskriminologi visar att ungdomar är den mest brottsbenägna gruppen i samhället. I Blumstein (1986), Gottfredson och Hirschis framkommer det att de allra flesta personer har begått brott, men brottskarriären hos de flesta är väldigt kort. Wolfgang et al. studie (1972) indikerar att en mindre del av de unga lagutövarna har betydligt längre brottskarriär, bestående av frekventa och allvarliga brott. Våra intervjupersoner utgör den senare delen av lagutövarna, dvs. att deras brottskarriär var/är betydligt längre än majoriteten. Däremot hade intervjupersonerna många riskfaktorer under deras uppväxt som är korrelerade med brottsligt beteende. (refererat i Carlsson & Sarnecki, 2016, s.40.f).

Livsloppsstudier från Europa och Skandinavien (Carlsson & Sarnecki, 2016:26f) visar att riskfaktorer som dysfunktionella familjer, familjer med svaga socioekonomiska resurser, samt föräldrar som använde eller hade använt droger, främjar brottsligt beteende hos ungdomar. Sampson och Laubs (refererad i Carlsson & Sarnecki, 2016:58f) visar att den grundläggande orsaken till uppkomsten av avvikande beteenden

i tidig ålder är låg informell social kontroll inom familjen och skolan samt individens band till brottsliga kamrater. Sammantaget kan man konstatera att personer med riskfaktorer i livsloppsstudier från Europa och Skandinavien (se "tidigare forskning" 4.1) tenderar att ha lägre social kontroll och däremot hamna i den brottsliga kretsen. Christoffer Carlsson (2014) påpekar att ju fler riskfaktorer en individ har, desto större är chansen att individen utvecklar brottsligt beteende. Ett återkommande mönster i intervjumaterialet och tidigare forskning är att högrisks ungdomar tenderar att ha längre och mer frekventa brott i vuxenålder (Carlsson, 2014:101f).

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att vi kan se riskerna, men föränderligheten både i det sociala nätverket och i de longitudinella förändringarna som sker kan ingen förutse. Intervjupersonernas brottskarriär blir väldigt intressanta när vi jämför vår empiri med tidigare forskning. Max, Mario och Darko lyckades att ta sig ur kriminalitet, medan Semir fortfarande är brottsaktiv. Det intressanta med intervjumaterialet är att Semir var den som upptäcktes tidigast, närmare sagt vid fyraårsåldern och som också blev föremål för Socialtjänstens åtgärder. Han är fortfarande brottsaktiv och har inga planer för att sluta, medan de andra tre har lyckats att ta sig ur kriminaliteten på egen hand. Carlsson (2014) menar att om vi ska förstå dynamiken brott/livslopp kan vi inte begränsa oss till att studera riskfaktorer i tidiga levnadsförhållanden och dess effekter på individernas brottslighet senare i livet. Detta innebär inte per automatik att uppväxtförhållanden inte har några effekter på brottslighet, utan förändringar i livsloppet har också betydelse (Carlsson, 2014:104f). Utifrån intervjupersonernas utsagor och tidigare forskning (se kapitel 4) kan vi konstatera att det mesta läker av sig själv, utan myndigheternas ingripanden.

Ingripanden i ungas liv kan vara skadliga för individerna, vilket framkommer tydligt i Semirs liv när insatserna från socialtjänsten blev kontraproduktiva. Semir mådde dåligt efter den tidiga insatsen och tappade all tillit till sin omgivning och samhället. Henrik Tham, Emeritus professor i kriminologi, (2013) påtalar en problematik i tidiga ingripanden som ett sätt att förebygga brott även om riskfaktorerna skulle vara tydliga. Trots att många riskfaktorer kan i ungas liv ökar risken för brottslighet är det inte säkert att så är fallet. Att då ingripa i den ungas liv är integritetskränkande och sätter en etikett på personen. Etiketten kan i sin tur leda till att personen stämplar sig själv som kriminell

och börjar begå brott även om den inte hade, trots riskfaktorerna, utvecklat det brottsliga beteendet (Tham, 2013:351ff). Det finns en teori kring detta som kallas för *stämplingsteorin*. Stämplingsteorin handlar i huvuddrag om att individen är beroende av omgivningens reaktion och det är omgivningen som avgör om handlingen som begåtts är "rätt" eller "fel". En person kan begå en avvikande handling, enligt omgivningens definition, och därför stämplas som en avvikare. Samtidigt kan omgivningen tro att en person har handlat på ett visst sätt, även om den inte har det, och stämpla den utifrån att ha begått handlingen. Personen som kanske tidigare inte har sett sig själv som en avvikare kan nu anamma denna bild om honom som tilldelats och börja agera utifrån den. Personen utvecklar ett avvikande eller brottsligt beteende som kanske inte hade utvecklats om inte det vore för omgivningen som stämplade denne (Williams & McShane, 1998:182f).

Prediktionerna kan aldrig vara helt säkra. Resurserna som istället hade kunnat gå till andra individer som inte hade lika många riskfaktorer i tidig ålder men senare utvecklade ett brottsligt beteende går förlorade. Strategin kan alltså i flera fall bli kontraproduktiv vilket gör att den förlorar sitt syfte (Tham, 2013:351ff).

Förändringar i två av intervjupersonernas livsförlopp bidrog till att de valde att ta avsteg från den kriminella kretsen. Carlsson (2014) menar att vändpunkter kommer till stånd när förändringarna bidrar till andra förändringar som i sin tur avleder brottslingar från den kriminella kretsen (ibid. s. 105). Exempel på vändpunkter i intervjumaterialet är när Mario och Darko hittade partner som åstadkom förändringar i deras sociala kontroll, samt rutinaktiviteter. Förändringarna avledde Mario och Darko från kriminalitet. Max återföll i kriminalitet efter att ha separerats från sin tjej men hans väg till ett liv fritt från brottslighet var inte direkt förutsägbar, då det gjordes på egen hand och eget initiativ utan någon särskild yttre förändring. Det kanske viktigaste med den här studien är att förstå att ingenting är på förhand givet, ändringar i en individs livslopp och nätverk leder till förändringar hos individen.

Hällsten, Szulkin och Sarneckis studie (2013) (se "tidigare forskning" 4.3) visar att de utlandsfödda barnen i studien hade dubbelt så stor brottsbelastning jämfört med barn födda i Sverige med svenskfödda föräldrar. Statistiken ovan kan tolkas som att

invandrare begår dubbelt så många brott som etniska svenskar. Om man däremot tittar på skillnader i levnadsförhållanden så försvinner en stor del av statistiken (Sarnecki, 2016:27f).

Den mest rimliga tolkningen av de föreliggande resultaten - (se igen "tidigare forskning" 4.3) - är att skillnaden i brottsligheten i synnerhet kan förklaras med riskfaktorer som är korrelerade med brottslighet.

Invandrare som kommer till Sverige har en oftast låg socioekonomisk status och hamnar av naturliga skäl i områden med svag socioekonomiska förhållanden. Individer med svaga socioekonomiska förutsättningar saknar ofta möjligheten att förflytta sig från dessa områden på grund av ekonomin eller andra bristande möjligheter (ibid.). Detta leder till att individerna hamnar i en ond cirkel som är väldigt svår att ta sig ur. Detta påverkar i sin tur barnen hos socioekonomiskt svaga familjer. Barn med svenskfödda föräldrar har oftast bättre levnadsförhållanden och stöter inte på riskfaktorer i lika stor utsträckning som barn till invandrare med socioekonomiskt svaga familjer.

8.3 Slutsats och syn på studien

Utifrån intervjumaterialet och tidigare forskning som vi har använt oss av i studien är det nästan omöjligt att peka på enskilda faktorer som grunden till uppkomsten av brottsliga handlingar. Kausaliteten är tämligen komplicerad, i synnerhet när flera faktorer samspelar.

Det går inte att urskilja en riskfaktor som påverkas av utfallet, inleddes i samband med utfallet eller avgör utfallet genom att vara en bestämd variabel (Farrington & Welsh, 2008:19).

När man studerar riskfaktorer på individnivå finner man ofta att det är de socioekonomiska förhållanden som samverkar med övriga riskfaktorer (Andersson, 2001:9).

Vi vill påstå att denna studie kan hjälpa till med att upplysa hur personer levt genom de omständigheter som är intressanta inom området. Studien ger personer som förmodligen inte hade fått uttala sig i andra sammanhang att berätta om sina uppväxtförhållanden

och återge sin bild av det hela. Studien höjer rösten för dessa personer som annars kanske inte hade fått möjligheten att skildra sin stökiga uppväxt och kritisera sin omgivning, rättsystemet samt svenska myndigheters agerande.

8.4 Förslag till fortsatta studier

Många forskare är eniga om att det är omöjligt att med säkerhet uttala sig kring vad som orsakar vad. För att vi ska ha en rimlig chans att förstå vad som föregår i livsförloppet är det ytterst relevant med longitudinella studier som belyser området. Det finns stora kortsiktiga förmåner med åtgärder som vidtas vid tidiga ingripanden, däremot är det osäkert kring hur effektiva vissa åtgärder är i det långa loppet. Åtgärdernas effekter på individnivå borde efterforskas för att kunna visa hur åtgärderna påverkar individernas brottslighet i längden.

9. Källförteckning

Akers, R., L., /& Sellers C., S., (2012) *Criminological Theories: Introduction, Evaluation, and Application*. (6th ed.) New York: Oxford University Press

Allwood, M., C., & Erikson, G., M., (2010) *Grundläggande vetenskapsteori: för psykologi och andra beteendevetenskaper*. Lund: Studentlitteratur

Andershed, H., & Andershed, A-K., (2005) *Normbrytande beteende i barndomen : vad säger forskningen?* Socialstyrelsen. Stockholm: Gothia Fortbildning AB

Andersson, T., (2001) *Kriminell utveckling: tidiga riskfaktorer och förebyggande insatser*. (BRÅ-rapport 2001:15) Stockholm: Brottsförebyggande rådet (Brå)

Backman, J. (2016). *Rapporter och uppsatser*. (red.) Lund: Studentlitteratur.

Bergström, G., & Boréus K., (2012) *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text och diskursanalys*. (red.) Lund: Studentlitteratur

Bryman, A., (2008) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber AB

Bryman, A., (2012) *Samhällsvetenskapliga metoder*. (red.) Malmö: Liber AB

Carlsson, C., (2014), *Continuities and Changes in Criminal Careers*. Kriminologiska institutet. Stockholm Universitet

Carlsson, C., & Sarnecki, J, (2016) *An Introduction to Life-Course Criminology* Stockholm: SAGE Publications Ltd

Eriksson-Zetterquist, U., & Ahrne, G., (2011) "Intervjuer" i Ahrne, G., & Svensson, P., (2011) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber s. 36-56

Farrington, P., D., & Welsh, C., B.,(2008) *Saving children from a life of crime: Early Risk Factors And Effective Interventions*. New York: Oxford University Press

Estrada, F., (2007) "Ungdomsbrottslighetens utveckling, omfattning och struktur" i Estrada, F., & Flyghed, J.,(2007) *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. Lund: Studentlitteratur, s. 23-55

Kvale, S. och Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Kvale, S. och Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (red.) Lund: Studentlitteratur.

Lab, P., S., (2013) *Crime prevention: Approaches, Practices and Evaluations*. (8th Ed.) Anderson Publishing

Pettersson, T., (2013) "Utländsk bakgrund och ungdomsbrottslighet" i Estrada, F., & Flyghed, J., (red.) (2013) *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. Lund: Studentlitteratur, s. 193-213

Roxell, L och Tiby, E. (2006). *Frågor, fält och filter: kriminologisk metodbok*. Lund: Studentlitteratur.

Sarnecki, J., (2009) *Introduktion till kriminologi*. Lund: Studentlitteratur

Sarnecki, J., (2016) "Brottslighet och motåtgärder i socioekonomiskt utsatta områden" i Fores(2016) *Hela staden - Bryt segregationen*. (kapitel 1) Migration och Integration. Stockholm: Fores, s. 8-43

Sundell, K., & Forster, M., (2005) *En grund för att växa: Forskning om att förebygga beteendeproblem hos barn*. FoU-rapport 2005:1. Socialtjänstförvaltningen. Stockholm

Tham, H., (2013) "Tidiga ingripanden som kriminalpolitisk strategi" i Estrada, F., & Flyghed, J., (red.) (2013) *Den svenska ungdomsbrottsligheten*. Lund: Studentlitteratur, s. 351-379

Vetenskapsrådet (2004). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. (codex.vr.se) Stockholm: Vetenskapsrådet. Elanders Gotab

Williams, P., F., & Mcshane, D., M., (1998) "Labeling Theory" in Williams, P., F., & Mcshane, D., M., (1998)(2nd Ed.) *Criminology Theory: Selected Classic Readings*., Routledge, Andersons Publishing Co, s. 181-185

Åkerström, M., & Sahlin, I., (2001) *Det motspänstiga offret*. (red.)Lund: Studentlitteratur

Öberg, P., (2011) "Livshistorieintervjuer" i Ahrne, G., & Svensson, P., (2011) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber, s. 58-69,

Öberg, P., (red.) (2015) "Livshistorieintervjuer" i Ahrne, G., & Svensson, P., (2015) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber, s. 55-69

10. Bilagor

10.1 Information till intervjudeltagande

Hej!

Vi heter Ival Gorgis och Nouhadra Dulger och går sista terminen på utredningskriminologiprogrammet via Högskolan i Gävle. För tillfället skriver vi vår C-uppsats som handlar om levnadsförhållanden under uppväxten för personer som har lagförts för brott.

En viktig del i C-uppsatsen kräver att vi genomför intervjuer. Vi skulle uppskatta det enormt mycket om du vill medverka och dela med dig av dina upplevelser om dina uppväxtförhållanden.

Deltagandet är frivilligt och du behåller självklart rätten att när som helst avbryta deltagandet. Om du inte vill svara på någon fråga så har du rätt att göra det utan att motivera varför. Intervjun beräknas att ta omkring 45 minuter. Du är garanterad anonymitet vilket innebär att du inte kan identifieras under arbetet med uppsatsen och inte heller i det presenterade resultatet. Endast vi har tillgång till dina uppgifter och det inspelade samtalet kommer att förstöras efter användning. Det enda syftet med inspelningen är att det ska bli enklare att komma ihåg vad som sagts.

Hör gärna av dig om du har frågor eller funderingar,

Ival Gorgis
0707 – 94 35 67

Nouhadra Dulger
0700 – 44 88 31

10.2 Intervjufrågor

Berätta om dina uppväxtförhållanden, familj, pappa, mamma, syskon.

- Hade ni ett starkt familjeband? Hittade ni på aktiviteter tillsammans? Trivdes alla i varandras närhet?
- Var dina föräldrar stränga? Om du eller någon annan i din familj gjorde fel - blev den då bestraffad på något sätt av en annan familjemedlem?
- Begick någon i din familj brott? fåtal gånger eller regelbundet?
- I vilket slags bostadsområde bodde ni, vilka slags människor bodde där?
- Jobbade båda dina föräldrar?-med vad- upplevde du några ekonomiska svårigheter?

Skolan, fritid, socialen och samhället

Hur var du som elev?

- Bra betyg, omdömen, stor vänkrets, popularitet
- Hur var din kontakt med lärare och skolkamrater?
- Kände du att det var viktigt att prestera bra i skolan?(föräldrars krav?)
- varför, varför inte
- Vad brukade du göra på **fritiden**?
- Tränade du i någon sport eller aktiv i annan förening?

- Hade du många vänner under din uppväxt?
- Vad hade de som stod dig närmast för syn på brottslighet?
- vad hade du för roll hos dina vänner, familj, övrig omgivning.

Vad hade du för bild av rättssystemet/polisen under tiden du begick brott?

- Hur, varför, när förändrades bilden?
- Var du i kontakt med **Socialen**? Hur upplevde du kontakten?

Vad hade du för attityd till brottslighet, alkohol-och droger under tiden du begick brott.

- Hur förändrades bilden, vad har du för bild idag?

Kausalitet

- Om du får reflektera helt fritt. Finns det en eller flera händelser eller situation som du tror kan ha påverkat dig till att ha din syn på brottslighet som du hade... / och Som fick dig att begå brott.

Föräldrarnas härkomst

- Kände du under din uppväxt att du behandlades olika pga. din/dina föräldrars härkomst?
- Kan du ge exempel, hur har det påverkat dig som person/identitet?
- Tror du att din utländska härkomst har påverkat brottslighet på något sätt? Om ja - på vilket sätt?
- Varför började du begå brott? Vad var det som låg till grunden? (följdfrågor)
- Varför-/fortsatte du att begå brott?
- Vad gjorde att du slutade att begå brott?
- Hur ser du på brottslighet idag?

Dubbelkolla så att detta är tydligt: När och hur kände du att brottsligheten fick en plats i ditt liv, varför tror du det blev som det blev.

Känner du att du har angett en rättvis bild av det hela? Har du något att tillägga?